ТОШКЕНТЛИК ПАХТАКОР, ОРҚАДА ҚОЛИШГА ҲЕЧ ҚАНДАЙ ЎРИН ЙЎҚ.
ҒАЙРАТ ҚИЛ, СУРЪАТГА-СУРЪАТ ҚЎШ, ИЛҒОРЛАРГА ЕТИБ ОЛ!

БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ, ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 187 (2905). | Чоршанба, 23 сентябрь 1964 йил. | БАҲОСИ 3 ТИЙИН.

Оққўрғон ва юқори чирчиқликлар суръатни бирмунча оширдилар. Лекин Янгийўл, Ўрта Чирчиқ, Бўка ва бекободликлар ҳали ҳам бир процентга етказиб пахта топшираётганлари йўқ.

Бошқарма ва партия комитетларининг раҳбарлари: Сотиволдиев, Емелин, Ортиқхўжаев, Мираҳмедов, Юнусов, Ражабов, Қозоқбоев, Нўъмонов ўртоқлар, бундай аҳволга қандай тоқат қилиб турибсизлар?! Юбилейга планни бажарамиз, деб берган ваъдаларингиз ёдингиздами? Агар аҳди -паймонингиз чин бўлса, отни тезроқ қамчиланг, теримни жадаллаштиринг, областимизда пахта тайёрлаш суръатининг ошиши сизларга боғлиқ эканлигини унутманг!

ТЮПКОЧИ ЗВЕНОЛАРДА ТЕРИМ АВЖИДА

Охунбобоев номли колхоз пахтакорлари қўлга киритаётган катта ютуқлари билан биргина Ўрта Чирчиқдагина эмас, балки бутун областимизда машъаллардан бири бўлиб қолдилар. Хўжаликда техника кучидан унумли фойдаланилаётганлиги туфайли ҳам хирмон баракали бўлаяпти, ҳам иш қисқа муддатларда бажарилаяпти. Бу йил пахтачиликни комплекс механизациялаштиришга янада жиддий эътибор билан қаралаяпти. Янгидан бир қанча комплекс механизациялашган тюпкочи звенолар тузилди. Уларнинг ҳаммасига ишнинг кўзини биладиган азамат механизаторлар бошлиқ қилиб тайинланди. Йил бўйи қилинган самарали меҳнат орқасида колхоз далаларида баракали «оқ олтин» ҳосили етиштирилди.

Бугун колхоз далаларида бўлсангиз, гувиллаб ишлаётган «зангори кема»ларни кўрасиз, механик-ҳайдовчилар меҳнатининг шоҳиди бўласиз. Хўжаликда машина терими бошланган дастлабки куни 25 та агрегат ишлади. Уларнинг бункерларидан 30 минг килограмм «оқ олтин» тўкилди.

— Ўтган йили, — дейди колхоз раиси ўртоқ М. Рўзиматов, — машиналар бизга қўл келган эди. Уларнинг кучи билан пахта тайёрлаш йиллик планини жуда қисқа муддат ичида бажарган эдик. Бу йил машина теримига янада жиддийроқ қараяпмиз. Ўтган йили далаларимизда 11 та машина ишлаган бўлса, ҳозир 26 та машина ишламоқда. Шунинг ўзидан кўриниб турибдики, бу йилги ишимиз ўтган йилдагига нисбатан анча баракали ва самарали бўлади.

Раиснинг гапида жон бор. Ҳақиқатан ҳам «зангори кема»лар ҳозирданоқ ишга барака киритаяпти. Машиналарни кўнгилдагидек ишлатишда айниқса комплекс механизациялашган тюпкочи звеноларнинг бошлиқлари — ишбилармон механизаторлар ҳаммага намуна кўрсатишаяпти. Мавсум давомида кам деганда 100 тоннадан пахта теришга бел боғлаган И. Тожиматов, А. Султонов, Т. Дилмонов, С. Ҳошимов ўртоқлар шулар жумласидандир.

Колхознинг 3-бригадаси бошлиғи Ризавой Холматовнинг қувончи чексиз. У машиналардан беҳад мамнун.

— Машинанинг шарофатини қарангки, ўтган куни уч процент миқдорида пахта топширган бўлсак, кеча беш процент миқдорида топширдик. Машиналар бетиним ишлайверса иш осон кўчаверар экан.

Механик-ҳайдовчи ўртоқ И. Тожиматов бугун кечагидан кўра кўпроқ пахта териб олишга эришмоқда.

— Суръатни жадаллаштирадиган долзарб дамлар келди,— дейди ўртоқ И. Тожиматов, — мен мана шу долзарб дамлардан унумли фойдаланишга ҳаракат қилаяпман. Теримга тушган дастлабки куним икки тоннадан ортиқроқ пахта терган бўлсам, кеча уч тоннадан ошиб кетди. Бугун ундан ҳам ошади. Бунинг сабаби шундаки, аввало далада ҳосил жуда бўлиб берган. Ундан кейин колхоз правлениеси ва партия ташкилоти биз механик-ҳайдовчиларга жуда қулай шарт-шароитлар яратиб беришган.

Ҳеч шак-шубҳа йўқки, ҳар доим баракали хирмон кўтариб ўз сўзининг устидан чиқиб келаётган бу колхоз азаматлари юбилей йилида ҳам кўзлаган марраларига албатта етиб оладилар.

Т. РАИМЖОНОВ.

Суратларда: (чапда) колхоз даласида машина терими пайти, (ўнгда) пахта хирмони.

В. Салов фотолари.

КУНИГА 3 ПРОЦЕНТДАН

Пискентдаги «Гулистон» колхозининг ўртоқ Убайдулла Нишонбоев бошлиқ бригадасида йиғим-терим жадал суръатлар билан олиб борилаяпти. Бригада аъзолари ҳосилни тез ва тоза теришяпти. Кўп минг килограммчиларнинг сони ортиб бораётганлиги сабабли кунига бригада бўйича йиллик планнинг 3 проценти миқдорида пахта тайёрланмоқда. У. Анорбоева, М. Эсонова, З. Абдуллаева каби чеварларнинг қўли қўлига тегмайди. Улар 250 килограммдан ошириб пахта теришмоқда. Шу кунга қадар чеварларнинг ҳар бири 4 минг килограммга етказиб «оқ олтин» териб қўйишди.

Х. НОРМАТОВ.

315 минг тонна учун!

ОБЛАСТИМИЗ БОШҚАРМАЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ҲАҚИДА 22 СЕНТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устунда бошқармалар, иккинчи устунда бир кунлик ўсиш, учинчи устунда мавсум бошидан бери, тўртинчи устунда бир кунлик машина терими, бешинчи устунда мавсум бошидан бери машина терими ва олтинчи устунда дефолиация.

Калинин	1,64	9,32	0,08	0,66	107,0
Бекобод	0,95	7,09	0,48	0,98	40,7
Бўка	0,85	6,21	0,45	0,92	48,9
Ўрта Чирчиқ	0,77	5,66	0,14	0,16	46,7
Янгийўл	0,82	5,57	—	—	46,9
Оққўрғон	1,21	5,39	1,18	2,89	82,3
Юқори Чирчиқ	1,49	4,75	0,16	0,16	116,2
Область бўйича	0,98	6,02	0,49	1,10	56,4

ОТТО ГРОТЕВОЛЬ

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ, ССР ИТТИФОҚИ МИНИСТРЛАР СОВЕТИДАН

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва ССР Иттифоқи Министрлар Совети партияга ва Совет Иттифоқининг барча меҳнаткашларига чуқур қайғу билан маълум қиладиларки, Германия Демократик Республикасининг атоқли давлат ва партия арбоби, Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгаши Раисининг ўринбосари, герман ва халқаро ишчилар ҳаракатининг таниқли арбоби, Совет Иттифоқининг содиқ дўсти ўртоқ **Отто Гротеволь** узоқ давом этган оғир касалликдан сўнг 1964 йил 21 сентябрь соат 12 дан 35 минут ўтганда 71 ёшида Берлинда вафот этди.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ | **СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ** | **ССР ИТТИФОҚИ МИНИСТРЛАР СОВЕТИ**

ГЕРМАНИЯ БИРЛАШГАН СОЦИАЛИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИГА ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ДАВЛАТ КЕНГАШИГА ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ПАЛАТАСИНИНГ ПРЕЗИДИУМИГА ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ МИНИСТРЛАР СОВЕТИГА ДЕМОКРАТИК ГЕРМАНИЯ МИЛЛИЙ ФРОНТИНИНГ МИЛЛИЙ КЕНГАШИГА

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва ССР Иттифоқи Министрлар Совети герман халқининг шонли фарзанди, Германия Демократик Республикасининг атоқли партия ва давлат арбоби, Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгаши Раисининг ўринбосари ўртоқ **Отто Гротеволнинг** вафот этганлиги тўғрисидаги хабарни зўр қайғу билан кутиб олдилар ҳамда мана шу оғир жудолик муносабати билан Совет Иттифоқи коммунистлари ва барча меҳнаткашлари номидан Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитетига, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашига, Германия Демократик Республикаси Халқ палатасининг Президиумига, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советига, Демократик Германия Миллий фронтининг Миллий кенгашига ва бутун герман халқига ўзларининг чуқур таъзияларини изҳор қиладилар.

Германия Бирлашган Социалистик партияси, Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашлари, бутун герман халқи ўртоқ Отто Гротеволдан жудо бўлиш билан, атоқли раҳбардан, немис ишчилар ҳаракатининг ветеранидан, Германия Бирлашган Социалистик партияси асосчиларининг биридан, Германия тарихида биринчи ишчи-деҳқон давлати — Германия Демократик Республикаси ташкилотчиларининг биридан жудо бўлдилар.

У, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси лавозимида узлуксиз ишлаб келиш билан, ўзининг бутун куч-қувватини, бутун ғайратини ва талантини герман ишчи-деҳқон давлатини мустаҳкамлаш ишига, Германия Демократик Республикасида социализм қуриш ишига бағишлади.

Совет кишилари ўртоқ Отто Гротеволни халқлар ўртасида дўстликни мустаҳкамлаш учун толмас курашчи, Совет Иттифоқининг содиқ ва самимий дўсти деб биладилар. Ўртоқ Отто Гротеволь немис ва совет халқлари ўртасидаги, Германия Бирлашган Социалистик партияси билан Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ўртасидаги қардошларча дўстлик муносабатларини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш ишига шахсан катта ҳисса қўшди.

Ўртоқ Отто Гротеволнинг порлоқ сиймоси барча совет кишиларининг қалбларида абадий яшайди.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ | **СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ** | **ССР ИТТИФОҚИ МИНИСТРЛАР СОВЕТИ**

ОТТО ГРОТЕВОЛнинг вафоти тўғрисида медицина хулосаси

БЕРЛИН, 21 сентябрь. (ТАСС). АДН агентлиги Отто Гротеволнинг вафоти тўғрисида қуйидаги медицина хулосасини эълон қилди:

Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси Отто Гротеволь мияга тўсатдан қон қуйилиши орқасида узоқ давом этган оғир касалликдан сўнг 1964 йил 21 сентябрь соат 12 дан 35 минут ўтганда вафот этди.

Отто Гротеволни дафн этиш маросимида қатнашувчи СССР партия-ҳукумат делегацияси

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгаши раисининг ўринбосари ўртоқ Отто Гротеволни дафн этиш маросимида қатнашиш учун қуйидаги составда СССР партия-ҳукумат делегациясини юборишга қарор қилдилар: Д. С. Полянский — КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси ва СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари (делегация бошлиғи), А. А. Громико —КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри, П. А. Абрасимов — КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССРнинг Германия Демократик Республикасидаги элчиси, И. И. Якубовский — КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, Германиядаги совет қўшинлари группасининг бош қўмондони.

(ТАСС).

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

ЁШЛАР ЖАҲОН ФОРУМИ ҚАТНАШЧИЛАРИ ШАРАФИГА 1964 ЙИЛ 19 СЕНТЯБРДА ЎТКАЗИЛГАН ҚАБУЛ МАРОСИМИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Азиз ўртоқлар!
Азиз дўстлар!
Укалар, сингиллар!

Мустамлакачиларга қарши, қулликка қарши, одам-одамни эксплуатация қилишига қарши, озодлик учун, янги турмуш қуриш учун, тинчлик, демократия ва социализм учун курашаётган халқларнинг вакиллари бўлган сизларни Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, Совет ҳукумати, бутун халқимиз номидан қизғин табриклашга ижозат бергайсиз! **(Гулдурос қарсаклар).**

Бизнинг шу замонимизда яшашнинг гашти ва қувончи бор, ўртоқлар. Бу замон шундай ўтиш даври, бу даврда ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлар, бутун меҳнаткаш халқ курашга кўтарилибгина қолмасдан, ҳатто бир қанча давлатларда ҳокимиятни ўз қўлларига ҳам олдилар. **(Қарсаклар).**

Марксизм-ленинизм ҳали фақат назария бўлибгина турган бундан бирмунча вақт муқаддам ишчилар синфи ҳокимият тепасида тура оладими, у, давлатни экономикани ривожлантирадиган ва капиталистик экономикадан ўзиб кетадиган қилиб ташкил эта оладими, деган масала катта тортишувларга сабаб бўлган эди. Ахир, ўша вақтда ибрат қилиб кўрсатса бўладиган ўрнак йўқ эди-да. Ҳозир биз фахрланиб шуни айтамизки, ибрат олса бўладиган бундай ўрнак бор, ўз экономикасини, фанини, техникасини, маданиятини, санъатини муваффақиятли ривожлантираётган социалистик мамлакатлар бор. **(Гулдурос қарсаклар).**

Ўртоқлар, дўстлар, укалар, сингиллар!

Ишчилар синфининг, меҳнаткаш халқнинг биринчи мақсади озодликка эришиш, ҳокимиятни ўз қўлига олишдир, албатта. Лекин бу ҳокимият синфий душманнинг, эксплуататорларнинг қаршилигини синдирмоқ учун, ишчилар синфи, меҳнаткаш халқ, меҳнаткаш интеллигенция экономикани ривожлантириш, халқнинг моддий ва маънавий талабларини қондирадиган бойликлар яратиш мақсадида ўзларининг кучлари ва билимларини сарфлашларига эркинлик ва демократия шароитида барча имкониятларни олишлари учун бир воситадир, холос. **(Қарсаклар).**

Ҳокимиятни қўлга олиш билан иш битмайди, бу ҳокимиятни қўлда ушлаб қолиш керак. Энг муҳими шуки, янги жамият қурмоқ, социалистик тузумнинг капиталистик тузумга нисбатан устунлигини кўрсатиб бермоқ учун ҳокимиятдан фойдалана билиш керак. Бунга эса, фақат халқнинг мусобақада, иқтисодий мусобақада яратувчилик меҳнати билангина эришиш мумкин. **(Қарсаклар).** Шу сабабли, иқтисодий мусобақа, яна иқтисодий мусобақа «ким-кимни» масаласини ҳал қилишда асосий ишдир. Мен учинчи марта такрорлаб айтаманки, бунинг учун иқтисодий мусобақа қилиш керак. **(Қарсаклар).**

(Давоми иккинчи бетда).

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

ЁШЛАР ЖАҲОН ФОРУМИ ҚАТНАШЧИЛАРИ ШАРАФИГА 1964 ЙИЛ 19 СЕНТЯБРДА ЎТКАЗИЛГАН ҚАБУЛ МАРОСИМИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

(Боши биринчи бетда).

Баъзи кимсалар бизни Совет Иттифоқи ишнинг иқтисодий томонига берилиб кетмоқда, деб танқид қилишади. Халқнинг ижодий кучларига, социалистик экономиканинг капиталистик экономикадан устунлигига ишонмаётган кимсалар бизга шундай таъналар қилишади. Совет Иттифоқида социализм қандай ғалаба қилганлигини эсга олайлик. Ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлар улуғ устозимиз Ленин раҳбарлигида ҳокимиятни қўлга олдилар. Ишчилар, деҳқонлар, меҳнаткаш халқ Ленинга эргашиб, коммунистларга эргашиб революция қилишди, уч йилдан кўпроқ граждан урушида жанг қилишди, интервентларга қарши жанг қилишди ва ғалаба қозонишди. (Қарсаклар).

Тинч давр бошланди. Аммо, энди шундай бир нарсани тасаввур қилиб кўринг: бир йил, икки йил, ўн йил, йигирма йил ўтган бўлсаю, иқтисодий аҳвол революциядан олдин қай ҳолда бўлса, шундайлигича қола берди, деб фараз қилайлик. Ишчилар синфи, халқ буни кўриб, нима дерди? — Хўш, биз нима учун курашдик? Янги жамият қурмоқ учун, ишчилар синфига, деҳқонларга, меҳнаткаш халққа яхши турмуш яратиб бермоқ учун капиталистларни, помешчикларни, чоризмни ағдариб ташладик. (Гулдурос қарсаклар).

Бизнинг партиямиз, Коммунистик партия — революция партиясидир, у, эски тузумни емириш ва янги, социалистик, коммунистик жамият вужудга келтириш партиясидир. (Гулдурос қарсаклар). Империализмни, капитализмни сўкишнинг ўзи билан енгиб бўлмайди. Капитализмни фақат сўка берсак, унга жуда кам зарар етказган бўламиз. Сўкағонлик баъзан ожизлик аломати бўлади. Ўзи кучсиз бўлган одам қаттиқроқ қичқира ва сўка беради. (Шодиёна жонланиш. Қарсаклар). Аммо, биз куч йиғиб, бақувват бўлиб қолдик. Биз тўғри, марксизм-ленинизм йўлида турибмиз, олий жамиятга, энг мукаммал, адолатли жамиятга — коммунизмга олиб борадиган йўлдан дадил қадам ташлаб бормоқдамиз. (Гулдурос қарсаклар).

Ёшларнинг вакиллари бўлган сизларни бу ерда кўриб, хурсанд бўлмоқдамиз. Кекса авлод ўтиб бормоқда, унинг избосарлари бўлган сизлар эса, биз эришган нарсаларни, кекса авлод кўтарган байроқни қўлингизга қурол қилиб олиб, ҳозир уни олға кўтариб бормоқдасиз ва меҳнат капитал устидан тўла ғалаба қозонгунча олға олиб бораверасиз. (Қарсаклар).

Бу ерда сўзга чиққан ёшларнинг гапларини эшитиб, хурсанд бўлдик. Улар кураш фикри билан тўлган, душманга муросасиз бўлган ва ўзларининг ҳақ эканликларига, ўзларининг кучларига тўла ишонган ёшларнинг фикрини ифодалаб бердилар.

Бу ерда Венесуэла вакили сўзга чиқди. У — зўрлик билан ҳокимиятни олган шахсларга, диктаторларга, золимларга қарши курашаётган қаҳрамон халқнинг вакили. Биз Венесуэла халқига ғалабалар тилаймиз. Совет халқи, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси эксплуататорларга ва золимларга қарши курашаётган Венесуэла халқига батамом хайрихоҳдир. (Гулдурос қарсаклар).

Испан халқи, қаҳрамон испан халқи ёшларининг вакили бу ерда сўзга чиқди! (Қарсаклар). Руҳи тетик бўлган, сўзларида дадиллик янграб турган унинг гапларини эшитиб хурсанд бўлдим.

Испан халқи граждан уруши олиб бораётган вақтда, совет халқининг кўпгина энг яхши фарзандлари испан халқи билан ёнма-ён туриб, у билан бирга жанг қилган эдилар. Бизнинг мудофаа министримиз ўртоқ Малиновский — испанлар билан бирга бўлган, қўлига қурол олиб фашизмга қарши жанг қилган қаҳрамонларнинг бири. (Қарсаклар).

Мен шуни айтишим мумкинки, ўртоқлар, испан халқи меҳнат қизил байроғини баланд кўтариб, фашистларга қарши курашмоқда. Ишчилар синфининг иши учун, испан халқининг иши учун олиб борилаётган бу кураш муваффақият қозонишига, ғалаба сизларники, испан халқиники, испан ёшлариники бўлишига ишонамиз. Яшасин Испания! (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар, бу ерда вакиллари ҳозир бўлган ҳамма халқларнинг фазилатлари тўғрисида гапирадиган бўлсам, менинг вақтим кифоя қилмаса керак. Бунга кучим кифоя қилади-ю, аммо, вақт кифоя қилмайди. (Шодиёна жонланиш. Қарсаклар). Аммо, бунга сизларнинг тоқатингиз кифоя қилмаса керак. (Шодиёна жонланиш). Бу ерда ўз халқларининг, ўз мамлакатларидаги ёшларнинг муносиб вакиллари тўпланган. Капиталга қарши, эксплуататорларга қарши, золимларга қарши, мустамлакачиларга қарши курашда революцион кучларни бирлаштириш позициясида турганларнинг ҳаммасини табриклайман! (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар! Биз тинч-тотув яшаш учун курашаётганлигимиз сабабли, баъзан қўлларини бигиз қилиб бизни кўрсатувчилар бор. Ҳа, биз тинч-тотув яшаш тарафдоримиз! (Гулдурос, давомли қарсаклар). Ҳа, биз турли социал-сиёсий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшашига тарафдормиз, лекин душман синфлар ўртасида тинч-тотув яшаш бўлишига қаршимиз. (Қарсаклар). Биз синфий кураш тарафдоримиз. Эксплуатация қилаётганлар билан эксплуатация қилинувчилар ўртасида тотувлик бўлиши мумкин эмас. (Гулдурос, давомли қарсаклар).

Бизнинг тинч-тотув яшаш фалсафамиз мана шу. (Жонланиш. Қарсаклар). Мен буни тўғри фалсафа деб ҳисоблайман. (Қарсаклар).

Биз марксизм-ленинизм фанига ишонамиз, марксизм-ленинизмнинг ғалабаси муқаррарлигига ишонамиз! (Гулдурос қарсаклар).

Зулмга қарши курашаётганларга хайрихоҳ эканлигимизни биз, совет кишилари, сир қилиб сақламасдан, балки бутун дунёга баралла айтмоқдамиз. (Қарсаклар). Биз уларнинг мустамлакачиларга қарши, империализмга қарши, эксплуатацияга қарши турли босқичларда, турли вазиятда — турли воситалар билан олиб бораётган курашларига ёрдамлашмоқдамиз. Португалия фашизмига қарши курашаётган Ангола халқини қувватламоқдамиз (қарсаклар), ўз ватани учун, босқинчиларга ва хоинларга қарши жанг қилаётган Конго халқининг курашини қувватламоқдамиз. (Қарсаклар). Жанубий Африкада ирқчиларга ва золимларга қарши курашувчиларни қувватламоқдамиз. (Қарсаклар). Халқаро жандарм бўлган, ҳамма жойда ўз тартибларини ўрнатишга интилаётган, чириб қулаб бораётган реакцион режимларни сақлаб қолишга уринаётган Америка империализмига қарши жанг қилаётган Жанубий Вьетнам халқини қизғин қувватламоқдамиз. (Қарсаклар). Лекин Америка империализми Жанубий Вьетнамга Тейлорни ёки бошқа бировни, хуллас кимни юбормасин, барибир Жанубий Вьетнам халқи ғалаба қилиши турган гап, чунки у, ҳақиқат учун, ўз ватани учун, душманларга қарши, эксплуататорларга қарши жанг қилмоқда. (Қарсаклар).

Эски мустамлакачилар мағлубиятга учраб, халқларни қул қилишнинг янги формаларини ўйлаб чиқармоқдалар. Улар, масалан, шу мақсадда Малайзияни туздилар. Халқлар ҳар қандай формадаги мустамлакачиликка қарши курашмоқдалар. Совет халқи бу курашни табриклайди! У, Индонезия халқининг янги мустамлакачиларга қарши олиб бораётган курашини табриклайди ва қувватлайди. (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар! Менинг ёшим анчага бориб қолди, деса бўлади. Мана, Анастас Иванович Микояннинг невaралари, бобо, сиз қари эмассиз, балки ёшингиз улуғ, дейишади. Мен ҳам ўзимни шундай ёши улуғлар қаторига қўшаман. (Шодиёна жонланиш. Қарсаклар). Хуллас, биз, ёши улуғлар, сиз ёшларга ҳасад кўзи билан қарамаймиз. Дурустроқ қилиб айтганда, сизларга нисбатан бизда ҳасад йўқ. Синфий кураш, мустамлакачиларга қарши озодлик кураши шу кунларда жуда кенгайиб кетди. Бунда — биз қилган меҳнатнинг, кекса авлод кишилари қилган меҳнатнинг ҳиссаси ҳам бор. Биз бу билан фахрланамиз. (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар! Совет халқи партиямизнинг XXII съезди кўрсатиб берган йўлдан дадил бўлиб олға бормоқда. Янгиликнинг эскилик билан мусобақасида янгилик албатта ғалаба қилади. Эксплуататорларни биринчи бўлиб ағдариб ташлаш ва социалистик жамият барпо қилиш шарафи Совет Иттифоқи халқларига муяссар бўлганлиги билан фахрланамиз! (Гулдурос қарсаклар). Гарчи ҳозир баъзи бир кимсалар биз кўрсатаётган ўрнак тўғрисида, Совет Иттифоқи ҳақида гапиришни истамасалар ҳам, аммо, Совет Иттифоқи империалистларни, мустамлакачилар ва эксплуататорларни ваҳимага солиб турган, уларни ҳаммадан кўра кўпроқ ташвишга солаётган даҳшатнинг бош манбаи бўлиб келди ва бўлиб қолмоқда. (Жонланиш. Қарсаклар). Совет Иттифоқи социалистик қурилиш шудгорида биринчи эгатни очиб берди, коммунизм қуришда ҳам биринчи бўлиш шарафи бизга муяссар бўлди. (Гулдурос қарсаклар).

Баъзи бир кимсалар, Хрушчев мақтанаяпти, дейишлари мумкин. Мақтанаётганим йўқ, фахрланаяпман. (Шодиёна жонланиш. Қарсаклар). Янги жамиятга олиб борадиган йўлни совет халқи сингари биринчи бўлиб очиш улуғ шарафдир. Бизнинг тажрибамизга ва бизнинг курашимизга ҳозир тупураётган кимсалар ўз башараларига тупурмоқдалар. Бизнинг ленинча ишимиз, бизнинг ҳаракатимиз эса, тобора кўпроқ ва кўпроқ ривожланиб бормоқда. Маркс, Энгельс, Ленин кўрсатиб берган йўлдан дадил бўлиб олға бормоқдамиз! (Гулдурос қарсаклар).

Инжил афсоналарида айтилган жаннатга,— биз айтишимиз мумкинки, бизнинг нуқтаи назаримиздан қараганда, коммунизмга — ер юзидаги мана шу жаннатга,— калтак билан уриб киритиб бўлмайди.

Сизлар, бизнинг мамлакатимизда пролетариат диктатураси ўзининг тарихий вазифасини бажариб бўлди ва ички ривожланиш вазифалари нуқтаи назаридан қараганда, пролетариат диктатураси СССРда зарур бўлмай қолди, деб XXII съезднинг қарорларига ёзиб қўйдингиз, деб энди бизга, бизнинг партиямизга таъна қилмоқдалар. Биз ҳақиқатан шундай қилдик, чунки ҳозир Совет Иттифоқида эксплуататор синфлар йўқ, совет жамияти яхлит ва монолит жамиятдир. Ҳозир Совет умумхалқ давлати коммунистик қурилиш вазифаларини, империализмнинг кирдикорларидан революция ғалабаларини ҳимоя қилиш вазифаларини муваффақиятли равишда бажармоқда.

Бизга: сизларда ўғрилар бор-ку, безорилар бор-ку, дейишади. Бор! Лекин уларга қарши курашмоқ учун пролетариат диктатурасини сақлаб туришнинг ҳожати йўқ. Бу ишни умумхалқ давлати органлари, касаба союз, комсомол, жамоат ташкилотлари муваффақият билан бажара оладилар. (Шодиёна жонланиш. Қарсаклар).

Ижтимоий тартибни бузаётган кишиларнинг ўзи ҳам бизнинг кишиларимиз, афсуски, ишчилар, деҳқонлар, интеллигенция орасидан чиққан, лекин нотўғри тарбияланган кишилардир. Уларни тарбиялаш, ўқитиб ўргатиш ва даволаш керак, зарурат бўлиб қолган тақдирда эса, қаттиқ жазолаш керак. Бизнинг методимиз мана шу. (Қарсаклар).

Одамлар Коммунистик партияга, марксизм-ленинизм назариясига асосан биз экономикани ривожлантирмоқ учун, фан, техника ва маданиятни ривожлантирмоқ учун, халқнинг турмуш даражасини оширмоқ учун вақтдан қандай фойдаланаётганимизга, , одамлар капитал мамлакатларидагига қараганда социализм шароитида кўпроқ моддий неъматларга эга бўлишлари учун, одамлар социализм шароитларида ўзларини жамиятда чинакам хўжайин деб ҳис қилишлари учун қандай ғамхўрлик қилаётганлигимизга қараб, ҳа, такрор айтаманки, мана шунга қараб баҳо берадилар.

Ҳа, ўртоқлар, бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас. Кимки ишчини яхши революцион сафсата билан лақиллатиш мумкин, деб ўйласа, хато қилади. Янги жамият қуриш вақтида қийинчиликлар бўлиши муқаррар, албатта, бу қийинчиликларни енгиш керак. Меҳнат аҳллари ҳам буни тушунадилар, улар ўз меҳнатлари билан жамият бойликларини яратадилар. Агар моддий ва маънавий бойликларни кўпайтириш тўғрисида ғамхўрлик қилинмаса, одамлар бугун қулоқ солишади, эртага қулоқ солишади, аммо кейин: сизлар бизга ҳамма нарсани келажакда бўлади, деб ваъда қила берасизлармми, нариги дунёни ваъда қила берасизлармми, дейишлари мумкин. Биз нариги дунёни поплардан кўп эшитганмиз, дейишлари мумкин. Халқдан ажралиб қолиб, халқнинг эҳтиёжидан бехабар бўлган ва буни билишни истамаган кимсалар мунофиқлардир.

Социализм — бошқа кишиларни эксплуатация қилиш имкониятидан маҳрум этиб қўядиган энг адолатли тузумгина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга, у, ишлаб чиқарувчи кучларни энг юксак даражада ривожлантирмоқ учун, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда, капитализм шароитида бўлганига қараганда кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқармоқ учун, фан ва техника тараққиётининг ҳар бир босқичида мумкин бўлган энг юқори норма билан ҳар бир кишининг эҳтиёжларини қондирмоқ учун шарт-шароит вужудга келтираётган тузумдир. Энг муҳими мана шу. Социализм ва коммунизмни капитализм билан таққослаб кўрувчилар оқибат натижада социализм ва коммунизм тўғрисида худди мана шунга қараб фикр юритадилар.

Капитализм феодализм тузумига қараганда серунумроқ бўлгани учун у, феодализмнинг ўрнини эгаллади. Коммунизм ўз афзалликларидан фойдаланиб, коммунистик тузум капиталистик тузумга нисбатан жуда ҳам серунум эканлигини халқларга кўрсатиб, шу билан капитализмни енгиб чиқади. Бутун гап мана шунда. (Қарсаклар).

Менга яна, сиз мақтанаяпсиз, дейишлари мумкин. Йўқ, ўртоқлар, мен фақат бор нарсалар тўғрисида гапираётирман, холос. Кези келганда шуни айтайки, бизнинг экономикамиз, бизнинг қуролли қудратимиз паноҳида турганларнинг ўзлари бизни мақтанчоқлик қилаяпти, демоқдалар.

Агар бизда, Совет Иттифоқида, шундай қудратли экономика бўлмаганда эди, агар биз ўзимиздаги ишлаб чиқаришни ривожлантирмаганимизда эди, биз фан ва техникада тараққиётга эришмаганимизда эди, биз қуролланган синфий душман олдида ғирт яланғоч бўлиб қолур эдик. Аммо, ҳозир биз бепарвойи фалак яшаб турибмиз. Душманлар бизни сўкишга сўка оладилар-у, аммо, бизга қўл тегиза олмайдилар. (Қарсаклар). Бизнинг совет тузумимиз ўзларига ёққанлиги учун эмас, албатта. Душманлар бизнинг кучимизни ҳисобга олиб, бизга ҳурмат билан қарашга мажбурлар. (Гулдурос қарсаклар).

Яқинда мен Япония парламентининг арбоблари билан суҳбатлашдим. Буржуа матбуоти мен айтган гапларнинг баъзиларини бузиб, бўрттириб юборди. Парламент делегациясининг бошлиғи Токиога қайтиб борганидан кейин, Хрушчевга тўнкалаётган гапларни у айтган эмас, бу уйдирма гаплар, деди, бунинг учун мен делегация бошлиғига миннатдорчилик изҳор қиламан.

Уларга айтган гапимни сизларга ҳам такрорлаб бераман, япон парламенти аъзолари билан қилган суҳбатим эса, эртага газеталарда эълон қилинади.

Менинг айтган гапим шу бўлдики, кеча мен ва дўстларим бутун кун бўйи ҳарбийлар орасида: маршаллар, генераллар, адмираллар орасида, қурол-яроғ соҳасида ишлаётган олимлар орасида, инженерлар орасида бўлдик. Биз шу ерга яқин жойда, Москва атрофида бўлдик. Биз атом ва водород қуролини эмас, балки отиш қуролларини, пиёда, танк қўшинларининг қуролларини ва яқин масофада жанг қилиш учун мўлжалланган ракета техникасини кўздан кечирдик. Мана шу кўрикдан кейин ҳақиқатан мен япон парламенти аъзоларига тахминан бундай дедим: қаранг, инсон одамларни қириш учун нималарни ўйлаб чиқармаган. Бу жуда даҳшатли қурол. Ҳозир ҳам такрорлаб айтаманки, бу қурол ҳақиқатан даҳшатли қурол. Буржуа мухбирлари бу гапдан хабар топганларидан кейин, ҳаммани қириб юбориши мумкин бўлган қандайдир янги қурол тўғрисида Хрушчев гапирди, деб ёза бошладилар, қарангки, албатта ҳаммани қириб юборадиган қурол бор, деб айтган эмишман! Мен бу гапни айтганим йўқ. Ахир, шунгача яратилган қуролнинг ўзи, атом ва водород қуроли, ахир, шу қуролнинг ўзи етарли равишда даҳшатли эмасми?

Мен сизларга яна бир гапни айтиб бераман. Мен икки урушни, ҳатто уч урушни, биринчи жаҳон империалистик урушини, гражданлар урушини ва иккинчи жаҳон урушини кўрганман. Бу урушларда танк майдонларда даҳшат солувчи қурол эди. Аммо энди, сизларга махфий қилиб, шундай бир гапни айтай: машқ майдонига чиқиб, танклар атакага бораётганлигини ва танкка қарши артиллерия шу танкларни уриб йиқитаётганлигини кўрганимдан кейин менга алам қилди. Ахир, биз шу танкларни ясаш учун жуда кўп пул сарфлаётирмиз-ку. Агар, худо кўрсатмасин, уруш бошланиб кетадиган бўлса, бу танклар қўмондонлик кўрсатган линияга, ҳатто бориб етмасданоқ куйиб кул бўлади.

Биз мана шундай замонда яшамоқдамиз — бу замонни ҳам яхши, ҳам оғир, деса бўлади. Ҳозирги замон қуроли ишлатиладиган жаҳон уруши халқлар бошига беҳисоб офатлар келтириши мумкин. Шу сабабли, тинчлик учун, тинч-тотув яшаш учун курашиш зарур. Аммо, агрессорлар уруш бошласалар, Совет Иттифоқи ўзини ва ўз дўстларини ҳимоя қила олади.

Мустамлакачиларга қарши курашаётган мамлакатларга қурол керак бўлса ва бу қуролни Совет Иттифоқидан етказиб бериш мумкин бўлса, биз уларга бу қуролни беришимиз мумкин, деб Совет Иттифоқи неча марталаб айтди! (Давомли қарсаклар).

Кўпгина халқлар курашиб ва бизнинг қуролимиз билан, совет қуроли билан жанг қилиб, империалистларни, мустамлакачиларни енгиб чиқдилар. (Қарсаклар). Ўзларини озод қилиш учун, ўз мустақилликлари учун курашаётган бошқа халқларга ҳам биз қурол билан ёрдамлашиш масаласини қардошларча муҳокама қилиб, шундай ёрдам кўрсатишга тайёрмиз. (Қарсаклар).

Золимларга қарши курашда қурол катта роль ўйнайди. Лекин ҳамма нарсани қуролга тақаб қўйиш ярамайди. Сабаб? Бунинг сабаби шуки, халқларнинг кураши турли шароитларда олиб борилади. Аввало, бу шароитлар етилган бўлиши, халқ курашиш зарурлигини англаб олган бўлиши, сўнгра эса, у қўлига қурол олиш керакми ёки бошқа воситаларни қўлланиш керакми эканлигини ҳал қилиб олиши керак. Агар керак бўлса, халқнинг ўзи қўлига қурол олади. (Қарсаклар).

Мен шундай бир мисолни кўрсатиб ўтмоқчиман. Вьетнам икки давлатга бўлинган — буларнинг бири социалистик Вьетнам, иккинчиси эса америкаликлар оккупация қилган Вьетнамдир. Корея ҳам икки давлатга — социализм қураётган Кореяга ва Америка империализми оккупация қилган Жанубий Кореяга бўлинган. Жанубий Вьетнамда америкаликлар оёғи куйган товуқдек типирчилаётганликларининг сабаби нима? Нега улар Жанубий Кореяда ҳозирча нисбатан бемалол ялло қилиб юрибдилар? Империализм ҳамма жойда ҳам бир хил, лекин Жанубий Кореяда шароит Жанубий Вьетнамда бўлгани каби етилмаган бўлса керак, ҳарорат Жанубий Вьетнамда бўлгани каби ҳали кўтарилиб қизиб етмаган бўлса керак. Шу сабабли, ҳамма нарса мамлакатда вужудга келаётган вазиятга, халқнинг курашга ғайрат билан отланишига боғлиқ. Қуролли кураш олиб бориш зарур бўлиб қолса ва халқ қуролли курашга жон-жаҳди билан интилса, у қуролни топиб олади. (Қарсаклар).

Ғалабага қандай йўл билан бориш керак — тинч йўл билан бориш керакми ёки нотинч йўл билан бориш керакми, деб баҳс қилишнинг ўзи мавҳум баҳсдир. Ҳамиша бизнинг партиямиз ҳар бир халқ ўз йўлини ўзи танлаб олади, деб ҳисоблаб келди ва ҳисобламоқда. Ғалабага бир халқ тинч йўл билан боради, иккинчи халқ эса қуролли қўзғолон йўли билан боради. (Қарсаклар).

Агар бирор кимса биздан — қўзғолон кўтариш керакми ёки тинч йўл билан бориш керакми, деб маслаҳат сўраса, мен ўзим бунга фақат битта нарсани айтган бўлур эдим. Бу бирор қўшнидан маслаҳат сўрайдиган масала эмас, балки ички масаладир, халқнинг ўзи ва унинг раҳбар партияси ҳал қилиши лозим бўлган масаладир. Такрор айтаманки, ўз озодлиги ва мустақиллиги учун курашаётган халқларни Совет Иттифоқи фақат маънавий жиҳатдангина эмас, шу билан бирга, моддий жиҳатдан ҳам қўллаб-қувватлаб келди ва қўллаб-қувватламоқда. Тинч йўл билан ёки қуролли қўзғолон кўтариш йўли билан ҳокимиятни қўлга олган ҳар бир халққа табрик телеграммаси юбориш, уни ғалаба билан қутлаш билангина кифояланмай, шу билан бирга, унга бутун чоралар билан мадад ва ёрдам кўрсатамиз. (Давомли қарсаклар).

Бунга Куба мисол бўла олади. Вива, Куба! (Давомли қарсаклар). Қаҳрамон Куба халқи ўзининг йўлбошчиси, бизнинг қалин дўстимиз Фидель Кастро бошчилигида империалистларга қарши курашга кўтарилди ва ўз ерини хоинлардан тозалаб, бу курашни ғалаба билан тугаллади. (Гулдурос қарсаклар). Биз Кубани табрикладик, ҳозир ҳам уни табрикламоқдамиз. Кубага ёрдамлашмоқ учун, у мустаҳкамланиб олиши ва социалистик йўлда ривожланиб бориши учун қўлимиздан келган ҳамма ёрдамни бердик. (Гулдурос қарсаклар).

Шонли дўстимиз Бин Белла бошчилигидаги Жазоир иккинчи мисол бўла олади. Жазоир халқи мустамлакачиларга қарши етти йилдан кўпроқ қаҳрамонона қуролли кураш олиб борди. Ахири енгиб чиқди. Биз ҳам табрикладик, табриклабгина қолмадик, ҳаттоки, бу халқнинг мустамлакачиларга қарши олиб борган курашига ҳам ёрдамлашдик. (Давомли қарсаклар).

Бинобарин, революцияга қандай йўл билан бориш масаласини четдан туриб ҳал қилиб бўлмайди. Бу масалага конкрет ёндошилса, революция манфаатлари позициясида туриб, марксизм-ленинизм таълимоти позициясида туриб ёндошилса, ҳамиша тўғри ҳал қилина беради. (Қарсаклар).

Менинг қолган гапим шуки, ўртоқлар, озми-кўпми қисқа нутқимни энди тамомлайман. (Залда жонланиш, қарсаклар).

Азиз дўстлар! Ўтирган кишилар орасида яхши кишилар, ёркин сиймолар, қаҳрамонона жанг қилган ва ҳозир ҳам жанг қилаётган ўз партияларининг муносиб намояндалари кўп. Умумий курашда ўз дўстларининг ва қардошларининг овози билан ўз овозини бирлаштирмоқ учун идеялар билан руҳланиб, жонидан кечиб, бир неча марта ва бир неча чегарани кесиб ўтиб, шу форумга келган кишилар тўғрисида гапиришни истар эдим. Ахир, шунинг ўзи қаҳрамонлик эмасми, ўртоқлар. (Қарсаклар).

Кураш байроғини баланд кўтарайлик! Қадамлар шаҳдам, сафлар мустаҳкам бўлсин! (Қарсаклар).

Бу ерда турли сиёсий маслаклардаги кишилар ўтирибди. Бу ерда ўзининг сиёсий характери хилма-хил бўлган ҳаракатларнинг намояндалари кўп. Улар турли масалаларни турлича тушунишлари мумкинлиги табиий, ҳатто муқаррар. Лекин бизнинг асосий мақсадимиз — мустамлакачиликни, эксплуатацияни, империализмни тугатиш мақсади — ҳамма нарсадан юқори туриши лозим, мана шу мақсад йўлида халқлар ўзларининг куч ва ғайратларини бирлаштиришлари лозим. (Давомли қарсаклар).

Халқларнинг озодлиги ва мустақиллиги учун курашувчиларнинг сафларидаги келишмовчиликларнинг, коммунистлар ўртасидаги низоларнинг кимга фойдаси бор, ахир? Коммунистик ҳаракатга заррача фойдаси йўқ! Бу келишмовчиликлар ва низолар империализмга фойда келтиради, мустамлакачиларга фойда келтиради, эксплуататорларга фойда келтиради. (Қарсаклар).

Дўстлар! Революцион сафларни жипслаштирингиз. Марксизм-ленинизм позициясида турганларни синфий курашда тўла ғалаба қозонмоқ учун марксизм-ленинизмнинг қизил байроғи остида жипслашишга чақираман. (Давомли қарсаклар). Империализмга, мустамлакачиликка қарши кураш фронти жуда кенг, чунки шу кураш позициясида турган кишилар тағин ҳам кўп, мен шундай позицияда турган кишиларни асосий ва энг биринчи душманга — мустамлакачиларга, империализмга қарши сафларни жипслаштиришга чақираман, токи ҳамма халқлар озод бўлсинлар, ўз эркинликларини ва мустақилликларини қўлга олсинлар. (Давомли қарсаклар).

Ҳамма мамлакатлардаги марксчи-ленинчи партиялар жипслашишлари лозим. Бугунги куннинг манфаатлари, келажак манфаатлари, ялпи ғалаба манфаатлари шуни талаб қилади. (Гулдурос қарсаклар).

Меҳнатнинг капитал устидан ғалаба қилиши учун, мустамлакачилардан ҳали озод бўлмаганларнинг ғалаба қилиши учун, империализмга қарши курашда ғалаба қозониш учун, ҳамма халқларнинг озод қилиш учун, уларнинг жипслиги ва қардошлиги учун, тинчлик, демократия ва социализм учун! (Давомли қарсаклар овацияга айланади, «ура!» хитоблари янграйди).

ПЛАНЕТАМИЗ ЁШЛАРИНИНГ ҚОН ТОМИРИ МОСКВАДА УРМОҚДА

ЁШЛАРНИНГ ЖАҲОН ФОРУМИДА

«Ассалом, форум!» Бу сўзлар якшанба куни Союзлар уйида айниқса маънодор садо берди. Делегатлар ва меҳмонлар кечаги тўлқинлантирувчи воқеадан — форум қатнашчилари шарафига ўтказилган қабул маросими билан Совет ҳукумати бошлиғи ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг нутқидан ҳали ҳам таъсирланаётган эдилар. Ёшлар парламенти ўз ишини давом эттирмоқда. Эрталабдан бошлаб Колонна зали планета қон томири билан ҳамнафас яшамоқда. Делегатлар америка агрессорлари 17—18 сентябрда Тонкин қўлтиғида яна иғвогарлик қилганига қарши Вашингтонга норозилик мактуби жўнатиш тўғрисидаги қарорни якдиллик билан қабул қиладилар. Шунингдек, АҚШ ҳукуматининг Вьетнамдаги жинояткорона ҳаракатига қарши курашни кучайтириш ҳақидаги даъват билан АҚШ ёшлар ташкилотларига мурожаат қилишга қарор берилди.

Сўнгра, раислик қилувчи — Жанубий Африка Республикасининг вакили Сипо Мбенгвана доклад учун Аргентина делегати Карлос Чесневарга сўз беради.

Уюшқоқлик билан кураш олиб бориш тўғрисидаги фикр Латин Америкасидаги йигит-қизларнинг онгига тобора чуқур жо бўлмоқда, дейди Карлос Чесневар. У, ўз мамлакатидаги меҳнаткаш синфларнинг оғир аҳволини кўрсатувчи манзарани делегатларга чизиб беради. Аргентиналик йигит халқ бойлигини талаб кетаётган Америка империалистлари тўғрисида ғазаб билан гапиради.

Турмуш социал ўзгаришлар, миллий реконструкция учун кураш олиб бориш мақсадида барча демократик кучларнинг сафларини жипслаштириш вазифасини қўймоқда, деб таъкидлайди Карлос Чесневар. Аргентина ишчилар синфи, ёшлар, барча демократлар миллий миқёсда кураш фронти барпо этмоқдалар.

Ҳиндистон делегати Пуран Сингх Озод минбарга чиқади. У, Ҳиндистон ёшлари номидан Осиё, Африка, Латин Америкасидаги курашаётган халқларга бирдамлик изҳор қилади, Конго ва Кипрдаги ажнабийлар интервенциясини, ҳали ҳам планетамизда содир бўлаётган ирқий камситиш ва шармандали апартеид сиёсатини ғазаб билан қоралайди.

Пуран Сингх Озод миллий мустақилликка эришган давлатларни қутлаб, сиёсий мустақиллик ҳали метрополия мамлакатлардан иқтисодий соҳада озод бўлиш деган гап эмас, деб таъкидлайди. Халқ иқтисодий қуллик кишанларини улоқтириб ташлагандан кейингина тўла миллий мустақилликка эга бўлади. Нотиқ миллий мустақилликка интилаётган мамлакатлар оғир йўлни босиб ўтишлари лозимлигини ўз мамлакати мисолида кўрсатиб беради.

Бутун дунёдаги ёшлар ва студентларнинг империализмга, эски ва янги мустамлакачиликка қарши олиб бораётган курашида бирлик — улар учун асосий масаладир, деди цейлонлик докладчи Ража Соллуре. Империализмга, эски ва янги мустамлакачиликка қарши, озодлик ва миллий мустақиллик учун курашаётган халқларга социалистик мамлакатлар берган моддий ва маънавий мададни биз ҳеч қачон унутмаймиз.

Форум қатнашчилари Конго халқининг вакилини ўринларидан туриб табрикладилар.

— Нутқимнинг дастлабки сўзлари,— дейди Конго (Леопольдвиль) делегати,— совет ёшларига, Совет Иттифоқи ҳукуматига, бутун совет халқига қаратилган миннатдорчилик сўзларидир. Улар Москвадаги учрашувимиз ўтмоғи учун иложи бўлган ҳамма чораларни кўрдилар. Бу учрашув шундай буюк аҳамиятга эгаки, буни ҳозир ҳатто сўз билан ифодалаш қийин.

Конголик йигит янги мустамлакачилик методларининг классик намунаси бўлган ўз мамлакатидаги аҳволни гапириб беради. Конгодаги умумий танглик, деб таъкидлайди докладчи,— империализм аралашаётганлигининг натижасидир. Лекин биз курашни давом эттираяпмиз ва Конго мустамлакачиларнинг кирдикорларини яксон қиладиган мустаҳкам қалъа бўлиб қолишига ишонамиз.

20 сентябрдаги ялпи мажлис тамом бўлади. Тез орада форум комиссиялари иш бошлаб юборади.

Шуни айтиш керакки, 20 сентябрдаги ялпи мажлисда ҳам Хитой делегацияси форум ишини бузишга қаратилган муваффақиятсиз урунишларини давом эттирди. (ТАСС).

Сиз суратда кўриб турган бу қувноқ болалар пойтахтимиздаги 99-ўн бир йиллик политехник таълим мактабининг ўқувчиларидир. Бу мактаб ўқувчилари политехник таълим бўйича амалий машғулотларини мактаб яқинидаги Тошкент экскаватор заводининг улкан цехларида моҳир устозлари — тажрибали инженер ва мастерлар қўл остида ўтказадилар.

М. Нуриддинов фотоси.

ЛЕНИН ПАРТИЯСИНИНГ РЕВОЛЮЦИОН ЙЎЛИ

Яқин кунларда «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи»нинг олти томидан биринчи томи босилиб чиқади. «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи»ни КПСС Марказий Комитети қарорига мувофиқ КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм институти нашрга тайёрламоқда. Бу кўптомли асарнинг нашри 1967 йилда — Улуғ Октябрнинг эллик йиллигига тугалланмоғи лозим. Бу асарда партиямиз ва совет халқининг тарихий тажрибаси чуқур илмий равишда умумлаштириб берилади, совет халқи биринчи бўлиб инсониятга социализмга бориш йўлини очиб берди ва ҳозирги вақтда у муваффақият билан коммунизм қурмоқда. «Правда» шу асарга бағишланиб биринчи томида эълон қилинган Сўз бошини босмоқда.

«Марксизм ишчилар партиясини тарбиялаганида пролетариат авангардини тарбиялайди — ҳокимиятни қўлга олишга ва БУТУН ХАЛҚНИ социализмга томон ЭЛТИШГА, янги тузумни йўлга солиш ва уюштиришга, барча меҳнаткаш ва эксплуатация қилинувчиларнинг ўз ижтимоий турмушларини буржуазиясиз ва буржуазияга қарши тузишларида уларга устоз, раҳбар, йўлбошчи бўлишга қобил авангардни тарбиялайди». *

В. И. ЛЕНИН.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси кичик-кичик марксистик тўгараклар ва группалардан бошлаб то кўпмиллионли армия—коммунизм қурувчилар авангарди бўлгангa қадар қийин ва шонли йўлни босиб ўтди. Ленин партияси уч революция ўтида тобланиб чиниқди; унинг фидокорона, қаҳрамонона кураши ва ҳормас-толмас ижодкорлик фаолияти Ватанимиз тарихий тақдирида ҳал қилувчи роль ўйнади, бутун жаҳон тараққиётига ғоят катта таъсир кўрсатди. Россия меҳнаткашлари Коммунистик партия раҳбарлиги остида чоризмнинг, помешчиклар ва капиталистларнинг асрий зулмидан озод бўлдилар, кўпмиллатли социалистик давлат барпо этдилар, ўз мамлакатларини қолоқлик, жаҳолат ва ҳуқуқсизликдан чиқариб, инсоният тараққиётининг чўққиларига кўтардилар, бу мамлакатни жаҳонда энг қудратли ва илғор мамлакатлардан бирига айлантирдилар. Коммунистик партия меҳнаткаш халққа фидокорона хизмат қилиш туфайли совет кишиларининг меҳр-муҳаббати ва ишончини, бутун дунё меҳнаткашларининг ҳурматини қозонди. Коммунистик партиянинг тарихий тажрибаси — марксизм-ленинизмнинг интернационал хазинасига, халқаро ишчилар ҳаракатининг, социалистик революциянинг, социализм ва коммунизм қурилишининг назарияси ва практикасига қўшилган бебаҳо ҳиссадир.

Халқимиз ленинчи партия раҳбарлиги остида биринчи бўлиб инсониятга социализмга бориш учун синалмаган йўлни очиб берди ва ҳозирги вақтда у коммунизм сари йўл солиб, ўзининг намунаси билан, КПСС XXII съездида қабул қилинган коммунистик жамият қуришнинг улуғвор программаси билан барча мамлакатларнинг меҳнаткашларини руҳлантирмоқда.

Н. С. Хрушчев партиямиз босиб ўтган тарихий йўлга назар солиб, КПСС Марказий Комитетининг 1963 йил июнь Пленумида сўзлаган нутқида бундай деб таъкидлаган эди: «Партиянинг кучи, унинг марксча-ленинча идеологиясининг кучи ҳаёт синовидан ўтди. Мана, 60 йилдан ошиқ вақт ўтдики, партия марксизм-ленинизмнинг ўлмас таълимотига амал қилиб халқ иши учун курашиб, енгиб келмоқда. Коммунистик партия ўзининг буюк асосчиси ва йўлбошчиси В. И. Ленин раҳбарлиги остида ишчилар синфини, меҳнаткаш халқни 1917 йил октябрида энг улкан ғалабага олиб келди. У гражданлар уруши йилларида, гитлеризмга қарши қилинган уруш йилларида халқни Совет Ватанини ҳимоя қилишга уюштирди ва тинч ижодкорлик ишида ғалабаларга эриштдики, бу муваффақиятларга бутун дунё қойил қолмоқда!»1)

КПСС Марказий Комитети қарорига мувофиқ нашр этилаётган «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи» большевизм туғилгандан бошлаб то ҳозирги кунларгача партиямиз босиб ўтган бутун тарихий йўлни ёритиб беришни, фактларга асосланган кўп материал негизида янги типдаги партия ҳақидаги ленинча таълимотнинг тантанасини кўрсатишни, партиянинг революцион кураши ва ўзгартирувчилик фаолиятининг, турли тарихий шароитларда унинг ташкилий қурилишининг, кўпқиррали тажрибасини, унинг тараққиётидаги қонуниятларни умумлаштириб беришни ўз олдига вазифа қилиб қўяди. Бу асарда Коммунистик партиянинг ташкилотчиси ва йўлбошчиси, Совет давлатининг асосчиси, гениал мутафаккир ва пролетар революционери В. И. Лениннинг революцион фаолияти ҳар томонлама тадқиқ қилинади; В. И. Ленин марксизм таълимотига қўшган янги фикрлар, Ленин назарий меросининг ғоят катта аҳамияти ва партия раҳбар органларининг кўпқиррали назарий ҳамда амалий фаолияти очиб кўрсатилади.

КПСС тарихини илмий асосда ишлаб чиқиш олдига қўйиладиган асосий талаблардан бири — меҳнаткашлар оммасининг ва аввало ишчилар синфининг инсониятни прогрессив тараққиёт йўлига солувчи ҳаракатлантирувчи куч сифатидаги ижодкорлигини, Коммунистик партиянинг раҳбарлик ва етакчилик ролини чуқур очиб беришдан иборат. Асарда В. И. Ленин тарбиялаб етиштирган партия кадрларининг, революцион ҳаракатнинг актив иштирокчиларининг, илғор ишчи-революционерларнинг, партия ва Совет давлати раҳбарларининг фаолияти кенг ёритилади.

«Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи»ни тузувчилар **ленинча партиявийлик принципига** амал қиладилар, бу партиявийлик

*) **В. И. Ленин**, Асарлар, 25 том, 445-бет.

1) **Н. С. Хрушчев.** Марксизм-ленинизм — бизнинг байроғимиз, жанговар қуролимиз. 1963 йил 21 июнда КПСС Марказий Комитети Пленумида сўзланган нутқ М; 1963, 9-бет.

принципи жуда мустаҳкам илмийликни, объективликни ва принципиалликни, большевистик саботни узвий равишда бирга боғлаб қарайди. Кўп томли асарга асос қилиб олинган бошқа бир муҳим принцип — **тарихийлик принципи** бўлиб, бу принцип фактлар ва воқеаларни конкрет тарихий воқеликка мувофиқ равишда, уларнинг ўзаро алоқадорлигида ва бир-бирини тақозо қилишида, синфий кучларнинг жойланишини ва нисбатини ҳисобга олган ҳолда олиб қарашни талаб қилади. «Марксизмнинг бутун руҳи, — деб ёзган эди В. И. Ленин, — унинг бутун системаси ҳар бир қоидани фақат (α) тарихий нуқтаи назардан; (β) фақат бошқа воқеалар билан боғлаб, (γ) фақат тарихнинг конкрет тажрибаси билан боғлаб текширишни талаб қилади»1.

«Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи» илмий коммунизм асосчилари К. Маркс, Ф. Энгельснинг ҳамда партиянинг тузувчиси ва йўлбошчиси В. И. Лениннинг, унинг сафдошлари ва шогирдларининг асарларига, партиянинг ғоят кўп ҳужжатларини ўз ичига олган фондларига асосланади.

Совет тарихшунослиги партия тарихи фанининг ривожланишини бўғиб қўйган Сталин шахсига сиғиниш билан боғлиқ бўлган хатолар ва бузилишларга қарамай, КПСС тарихини ёритишга анчагина ҳисса қўшди. Партия тарихи фанининг ривожланишида янги давр КПСС XXII съездидан кейин бошланди. Шу йиллар ичида тарихчилар ҳужжатларга асосланган кўп материални ишга солдилар, кўпгина ҳал қилувчи масалаларни тадқиқ қилдилар, маҳаллий партия ташкилотларининг тарихига оид бир қанча очерклар ва монографиялар ёздилар. КПСС тарихига оид бу асар совет олимларининг бундан олдин қилган илмий тадқиқот ишларининг якунидир. Бу асарда совет тарихшунослиги ҳамда бошқа ижтимоий фанлар вужудга келтирган ҳамма энг яхши нарсалардан фойдаланилади. Бу кўп томли асарни тузувчилар бирон бир тарихий даврга оид бўлган бутун ҳужжатлар мажмуасини диққат билан ўрганиб чиқар эканлар, бир ёқламаликка ва субъективизмга берилиб кетмасдан, фактлар ва воқеаларни тарихий ҳақиқатга қатъий риоя қилган ҳолда баён қилишни, шахсга сиғиниш натижасида партия тарихи фанида юзага келган ҳамма сохталикларни бартараф қилишни ўзларининг энг муҳим вазифаларидан бири деб ҳисоблайдилар.

Коммунистик партиянинг, унинг асосчиси ва йўлбошчиси В. И. Лениннинг ижтимоий тараққиётнинг боришига кўрсатган ғоят катта таъсирига бутун дунё ишонч ҳосил қилди. Илғор инсониятнинг КПСС тарихига, В. И. Ленин ҳаёти ва фаолиятига тобора кўпроқ қизиқиб қараётганлигининг сабаби ҳам ана шу. Иккинчи томондан, коммунизмнинг душманлари партиямиз тарихини сохталаштириб қоралаб кўрсатишга, большевикларни ишчилар синфидан, халқдан ажралган «бир ҳовуч фитначилар» қилиб кўрсатишга уринмоқдалар. Тарихни сохталаштириб кўрсатувчи буржуа қаллоблари ленинизмнинг шармандаси чиққан душманлари меньшевиклар, троцкийчиларнинг ва душман томонига қочиб ўтган бошқа хоинларнинг мемуарлари ва «асарлари»га суяниб, Октябрь революциясини ҳокимиятни большевиклар томонидан «тасодифан» қўлга олинишидан иборат қилиб кўрсатишга уринмоқдалар. Уларнинг фикрича, гражданлар уруши йилларида совет халқи интервенциячиларни ва оқ гвардиячиларни ҳам худди шундай «тасодифан» енгган эмиш ва жаҳонда биринчи социализм мамлакати Улуғ Ватан уруши йилларида герман фашизмини ҳам худди шундай «тасодифан» тор-мор келтирган эмиш.

Кўп томли «КПСС тарихи» ҳозирги замондаги барча илғор кишиларнинг партиямиз тарихига қизиқишини қондиришга ёрдамлашади ҳамда ғалабаларимизнинг тарихий қонуниятини инкор қилаётган, КПССга ёвузларча туҳмат қилаётган, унинг обрў-эътиборини ҳамда бутун дунё меҳнаткашларига революционлаштирувчи таъсирини камайтиришга уринаётган буржуа ва майда буржуа қаллобларни, ревизионистларни ва догматикларни фош қилиб ташлайди.

Ҳозирги асрнинг тонгида ленинчи партиямиз ўз жанговар йўлини ишчиларнинг стачка кураши ва баррикада жангларидан бошлаган эди. Ҳозирги кунда бу партия коммунизм қурувчи совет халқига раҳбарлик қилмоқда, у халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг танилган авангардидир. Партиямизнинг жўшқин ва кўпқиррали тарихий фаолияти — халқ учун, ер юзидаги барча кишиларнинг бахт-саодати ва роҳат-

1. **В. И. Ленин.** Асарлар, 35 том, 239-бет.

фароғати учун мисли кўрилмаган жасорат кўрсатишдан иборат.

Илмий социализмнинг ишчилар ҳаракати билан қўшилиши натижасида пайдо бўлган ленинчи партия ўз программаси, сиёсати, стратегия ва тактикасини, ўз ташкилотини марксча-ленинча таълимотга, революцион назария билан практиканинг чамбарчас бирлигига асослаб келди ва асосламоқда.

Октябрнинг 50 йиллигига мослаб нашр этилаётган КПСС тарихининг фундаменталь илмий асари партиянинг ўз ҳаёти даврида тўпланган оламшумул-тарихий тажрибаси ва назарий бойлигини эгаллаб олишга, уларни демократия, социализм ва коммунизм учун курашнинг энг муҳим вазифаларини ҳал қилиш учун ижодий татбиқ қилишга ёрдам кўрсатишни ўз олдига вазифа қилиб қўйган. КПСС тарихини ўрганиш ишчилар синфининг ва унинг авангардининг революцион традицияларини халқнинг хотирасига солиш билан янги кишини—коммунизм учун актив курашчини шакллантиришга совет кишиларини партия ва халқнинг буюк революцион ишлари учун олижаноб ватанпарварларча фахрланиш руҳида тарбиялашга ёрдамлашади. «КПСС тарихи»нинг майдонга чиқиши ҳозирги замон коммунистик ва ишчилар ҳаракати томонидан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг жуда бой тажрибасини ўргана боришга ёрдамлашади.

★

Кўп томли асарнинг структураси большевизм тарихининг асосий даврлари ҳақидаги ленинча кўрсатмаларга мувофиқ равишда ва бизнинг тарихшунослигимизда барқарор бўлган даврларга бўлишни ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилди.

Коммунистик партиянинг бутун тарихий йўли уч катта даврга бўлиниб, бу даврлар объектив социал-иқтисодий ва сиёсий вазиятнинг характери билан, мамлакатдаги синфий кучларнинг нисбати билан ва шунга асосланган ҳолда партиянинг асосий программ вазифалари билан ҳамда партия фаолиятининг ташкилий формалари ва методлари билан бир-биридан фарқ қилади.

«Ишчилар синфи ва унинг Коммунистик партияси,— деган эди Н. С. Хрушчев,— ўз курашида уч оламшумул тарихий босқични: эксплуататорлар ҳукмронлигини ағдариш ва пролетариат диктатурасини ўрнатиш; социализм қуриш; коммунистик жамият барпо қилиш босқичларини ўтади»1. Бу босқичлардан ҳар бири партия ҳаёти ва фаолиятида қисқароқ даврларга бўлиниб, бу даврлар кўп томли «КПСС тарихи» структурасига қуйидагича асос қилиб олинди: 1) янги типдаги марксистик партиянинг тузилиши (1883—1903 йиллар); 2) чор самодержавиесини ағдариб ташлаш учун кураш (1904—1917 йил февраль); 3) Коммунистик партия — Улуғ Октябрь социалистик революцияси ғалабасининг ҳамда социалистик Ватан мудофаасининг илҳомчиси ва ташкилотчиси (1917 йил март —1920 йиллар); 4) Коммунистик партия СССРда социализм қуриш учун курашда (1921—1937 йиллар); 5) Коммунистик партия социализмни мустаҳкамлаш даврида, Улуғ Ватан уруши йилларида, урушдан кейинги халқ хўжалигини тиклаш ва ривожлантириш йилларида (1937—1952 йиллар); 6) Коммунистик партия СССРда коммунизм қуриш учун ва тинчликни мустаҳкамлаш учун курашда (1953—1967 йиллар).

Асарда ғоявий оқим сифатида ва партия сифатида большевизмнинг шаклланиши билан боғлиқ бўлган масалаларни: Россияда янги типдаги партиянинг пайдо бўлиши қонунияти ва объектив зарурати, унинг ўтмишдошлари, В. И. Лениннинг ва ленинчи «Искра»нинг Россиядаги революцион кучларни ишчилар синфининг ягона марксистик партиясига жипслаштириш учун курашдаги ролини, большевизмнинг ва большевистик партиянинг пайдо бўлишининг оламшумул-тарихий аҳамиятини ёритишга катта ўрин берилган.

Коммунистик партия XX асрнинг бошларида сиёсат майдонига чиқди. Бу инсоният тарихида бурилиш пайти эди. Ўзининг охирги, империалистик босқичига қадам қўйган капитализм халқларга беҳисоб кулфатлар келтирди, иқтисодий ва сиёсий зулмни кучайтирди, ҳамма соҳада реакцияни авж олдирди, ишлаб чиқарувчи кучларни мустамлакачилик авантюраларига, дунёни қайтадан бўлиб олиш учун қонли урушларга беҳуда сарф ва исроф қилди. Лекин ўзининг энг юқори ва охирги босқичига қадам қўйган худди шу капитализмнинг ўзи янги ижтимоий тузумга — социализмга ўтиш учун ўтмишдагига қараганда янада кенгроқ объектив шарт-шароитлар — техникавий ва иқтисодий шарт-шароитлар ҳамда бундай ўтиш учун янада етукроқ субъектив шарт-шароитларни: миллионларча омманинг норозилиги ва қаршилиги ўсиб, кучайиб боришини ҳам вужудга келтирди. Янги тарихий давр, революцион бўронлар ва социал ларзалар даври бошландики, бу даврда ҳал қилувчи сўзни пролетариат айтиши лозим эди.

Тарих ишчилар синфи зиммасига меҳнаткашларнинг озодлик учун курашида ва социалистик жамият барпо қилишда уларга йўлбошчилик қилиш каби улуғ вазифани юклади. Шу билан бирга революцияларнинг, халқ оммасининг озодлик курашининг сабоқлари, пролетариатнинг ҳаракатлари тўғри назария билан ёритилган, унинг кучлари эса революцион ташкилот томонидан бирлаштирилган тақдирдагина пролетариат ўзининг тарихий вазифасини бажара олишини кўрсатди. К. Маркс ва Ф. Энгельснинг генийсидан бунёдга келган бу назарияни — илмий коммунизмни — янги шароитда В. И. Ленин, унинг сафдошлари ва шогирдлари ҳамда барча марксчи-ленинчиларнинг, жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракати атоқли арбобларининг коллектив куч-ғайрати билан янада ривожлантирилди. Марксизм-ленинизмнинг асосчилари ишчилар синфини ўз сиёсий партиясини тузишга, пролетар ҳаракатининг барча эксплуатация қилинувчиларнинг манфаатлари билан мувофиқ келадиган туб манфаатларини ифодаловчи партиясини тузишга чақирдилар ва янги, социалистик жамият қуришнинг асосий йўлларини белгилаб бердилар.

1 Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съезди. Стенографик ҳисобот, I-том, 162-бет.

К. Маркс ва Ф. Энгельснинг «Коммунистлар союзи» ва I Интернационалнинг бутун фаолияти пролетариат партиясини тузиш учун курашга бағишланган. II Интернационал даврида унинг революцион, марксчи қаноти пролетариат буюк устозларининг традицияларини давом эттирди. Лекин Ғарбий Европада Париж Коммунаси бостирилгандан кейин революцион ҳаракат пасая бошлаган шароитда, нисбатан тинч ривожланиш шароитида шаклланган социал-демократик партияларнинг заифлиги XIX асрнинг охири, XX асрнинг бошидаёқ ўзини кўрсата бошлади. Майда буржуа элементлар бу партияларнинг сафларига кўплаб кириб қолганлиги оппортунистик иккиланишларни кучайтириб юборди, мавжуд тузум доирасида тўла ғалаба қозониш мумкин деган хом хаёлларни туғдирди. II Интернационалнинг кўпгина идеологлари ва йўлбошчилари ревизионистларга ғоявий ва сиёсий ён беришлар ҳисобига улар билан сулҳ тузишга тобора кўпроқ мойил бўлавердилар. II Интернационал Ғарбий Европадаги партияларида реформистик, оппортунистик қанот тобора кўпроқ кучая берди, кураш руҳи, социализм ва интернационализмнинг буюк идеалларига содиқлик руҳи сўнаверди.

Ишчилар аристократияси ўсиб бораётганлигидан озиқланган реформизм ўз позицияларини кенгайтира борди ва оқибат натижада II Интернационал ҳалок қилди. Тарих сабоқлари шуни кўрсатдики, янги даврда «қўрқмай олдинга қараб бориш, ишчилар синфининг тайёрловчи, легал ташкилотларидан, оппортунизм асир қилиб олган ташкилотларидан» ҳокимият учун курашга», буржуазияни ағдариб ташлаш учун курашга киришаётган пролетариатнинг революцион ташкилотларига, легаллик билан чекланмасликни биладиган, ўзини оппортунистик хиёнатдан амин қила оладиган революцион ташкилотларга қараб бориш мумкин ва бориш лозим»1.

Жуда катта иқтисодий қувватга ва сиёсий ҳукмронликка эга бўлган душманни енгмоқ учун ва зулм ва зўрликнинг ҳарбий-бюрократик машинасини синдириб ташламоқ учун пролетариатга назарий фикр билан революцион ҳаракат бирлигини ўзида мужассам қиладиган партия керак эди; интизомли, довюрак ва иродали курашчилардан, инсоният жамияти тараққиётининг объектив қонунларини тушунадиган, ўз ишининг ҳақлигига ва енгилмаслигига астойдил ишонган, омма билан чамбарчас боғланган курашчилардан иборат партия керак эди, ҳар қандай сектантчиликка узвий равишда душман бўлган, чуқур революцион традицияларга таянадиган, изчил пролетар интернационализми принципларига асосланган партия керак эди. Буржуазияга нисбатан муросасиз бўлган ҳамда келишувчиликка ва догматизмга ёт бўлган, ҳар қандай шароитда — революцион кўтаришлар даврида ҳам, революцион тўлқин пасайиб, тинчиб қолган, реакция вақтинча тантана қилган вақтда ҳам кураш олиб боришга лаёқатли бўлган дадил ва пишиқ партия керак эди, асосий мақсадга эришишни: пролетариатнинг ҳокимиятни қўлга олишини, капиталистик жамиятни революцион йўл билан социалистик жамиятга айлантиришни таъминлай оладиган, хилма-хил тактика воситаларидан ва ташкилий формалардан фойдаланишни биладиган партия керак эди.

Марксизм-ленинизм тарихий жараённинг етакчи кучи бўлган, иқтисодий ва сиёсий ривожланишнинг ҳақиқатан қандай бораётганлигини билишга таянадиган ҳамда синфий кучларнинг нисбатини ва ҳар бир тарихий пайтнинг хусусиятларини тўғри ҳисобга оладиган революцион марксчи партиянинг аҳамиятита юксак баҳо беради.

Россияда янги, ленинча типдаги партия вужудга келганлиги фақат миллий аҳамиятгагина эга бўлиб қолмасдан, шу билан бирга жуда катта интернационал аҳамиятга ҳам эга бўлди. **Россия ва халқаро ишчилар ҳаракатининг бутун жараёни большевизмни вужудга келтирди.**

Худди бизнинг мамлакатимиз янги типдаги партиянинг ватани, ленинизм ватани бўлиб қолганлигини тасодифий бир ҳол деб ҳисоблаб бўлмайди. Бу — объектив тарихий қонуният бўлди. Тарихан шундай аҳвол вужудга келдики, янги даврда Россиянинг ишчилар синфи социалистик революцияларнинг биринчи даврасини бошлаши, бутун инсониятга социализм йўлини очиб бериши лозим бўлиб қолди. К. Маркс ва Ф. Энгельс «Коммунистик партия манифести»нинг русча нашрига ёзган сўз бошидаёқ 1882 йилда «Россия Европадаги революцион ҳаракатнинг илғор отрядидир»2 деб ёзган эдилар. Ф. Энгельс 1893 йил 5(17) октябрда Н. Ф. Даниэльсонга ёзган хатида либерал народникларнинг тарихий

1. **В. И. Ленин.** Асарлар, 21 том, 262-бет.

2. **К. Маркс ва Ф. Энгельс.** Асарлар, 19 том, 305-бет.

пессимизмига қарши эътироз билдириб, Россиядаги «буюк ва юксак истеъдодли халқнинг» ҳаётий кучига ва унинг революцион истиқболларига донолик билан баҳо берган эди. Энгельс капитализмнинг салбий томонларини ва у халққа жуда катта машаққатлар келтираётганлигини кўрсатиб, шу билан бирга унинг мамлакатни ривожлантиришдаги прогрессив ролини қайд қилиб ўтган эди. «...Капитализм, — деб ёзган эди Ф. Энгельс, — янги истиқболлар ва янги умидлар очиб беради. Ғарбда у нималар қилганлигига ва қилаётганлигига бир назар солинг. Сизнинг миллатингизга ўхшаш буюк миллат ҳар қандай тангликни енгиб чиқаолади. Шундай бир буюк тарихий офат йўқки, унинг эвазига бирор тарихий тараққиёт рўй бермаган бўлсин. Ҳаракат усулигина ўзгаради, холос. Мўлжаллаб қўйилган иш рўёбга чиқади!»1

В. И. Лениннинг ибораси билан айтганда, Россия марксизмни «ҳақиқатан ҳам азоб-уқубат билан қўлга киритганди». Россиянинг илғор фикри ярим аср давомида ўзининг хатолари ва адашишлари учун оғир қурбонлар бериб тўғри назарияни қидирди. Марксизмнинг ўтмишдошлари бўлган бутун бир қўрқмас революционерлар авлоди халқ иши учун ўз жонларини фидо қилдилар. 60-70 йилларда ва 80 йилларнинг бошидаги революционер-демократлар самодержавиега катта зарбалар бердилар, лекин қудратли душманни енга олмадилар. Улар ўз мақсадларига, халқ революциясига эриша олмадилар, чунки бундай революция учун тарихий шароит ўша вақтда ҳали тўла равишда етилмаган эди. Бу революцияга олиб борадиган тўғри йўл ҳам топилмаган эди.

Революцион народникликка берилган ленинча баҳо КПСС тарихига доир бу кўп томли асарда тикланди. В. И. Ленин революцион народникликни кейинги вақтлардаги либерал народникликка асло ўхшатмаган эди. «...Марксистлар,—деб кўрсатган эди В. И. Ленин, — народниклик утопиясининг пўчоқлари ичидан деҳқонлар оммасининг самимий, қатъий жанговар демократизмининг соғлом ва қимматли мағзини астойдил ажратиб олишлари керак.

Ўтган асрнинг 80-йилларидаги эски марксистик адабиётда бу қимматли демократик мағизни ажратиб олиш йўлида мунтазам суратда қилинган интилишни топиш мумкин. Тарихчилар бу интилишни қачон бўлса ҳам бир кун систематик равишда ўрганадилар ва XX асрнинг биринчи ўн йилида (большевизм) номини олган нарса билан унинг алоқаси борлигини кўрадилар»2.

В. И. Ленин революцион народникларнинг революцион демократлар тариқасида қилган хизматларини тақдирлаш билан бирга уларнинг утопик назариясини, анархистик майда буржуа революционлигини, улар тарихий тараққиётнинг муқаррар босқичларини «қолдириб сакраб» ўтишга интилганликларини ҳар томонлама ва асосли равишда танқид қилди.

XX асрнинг бошида жаҳон революцион ҳаракатининг маркази Ғарбий Европадан Россияга кўчди. Ғарбий Европанинг энг катта мамлакатларида буржуа-демократик революциялар даври ўша вақтга келиб тугалланган эди, социалистик революцияларга эса улар ҳали етиб келмаган эди. Россияда эса империализм давридаги биринчи буюк халқ революцияси — чоризмга қарши, капитализмнинг энг янги, монополистик капитализм формаларигача бориб етган ҳамма шакллардаги капитализм билан маташиб кетган крепостнойлик қолдиқларига қарши революция етилиб келаётган эди. Шу сабабли мисли кўрилмаган даражада кескинлашиб кетган социал зиддиятлар бутун деҳқонларни, мазлум халқларни пролетариат теварагида бирлаштирмоқ учун, умумдемократик ҳаракатда пролетариатнинг гегемонлик қилиши учун ва ниҳоят буржуа-демократик революциядан социалистик революцияга бевосита ўтиш учун шарт-шароитни объектив равишда вужудга келтирди.

В. И. Ленин 1902 йилда бундай деб ёзди: «Тарих ҳозир бизнинг олдимизга яқин орадаги вазифани кўндаланг қилиб қўйди, бу вазифа бошқа ҳар қандай мамлакат пролетариатининг **ҳамма энг яқин** вазифаларидан ҳам **энг революцион** вазифадир. Бу вазифанинг амалга оширилиши Европа реакциясининггина эмас, балки шу билан бирга (ҳозир биз айта оламиз) Осиё реакциясининг ҳам энг қудратли таянчининг яксон қилинишини рус пролетариатини халқаро революцион пролетариатнинг авангардига айлантиради».3

Россиядаги пролетар партияси мана шу жаҳоншумул-тарихий вазифани — демократик ва социалистик революцияни тайёрлаш вазифасини амалга ошириш белгиси остида вужудга келди. XIX аср 80 йилларининг ўрталаридан бошлаб то 1903 йилгача бўлган қисқа муддат ичида ҳали ишчилар ҳаракати билан боғланмаган марксчи тўгараклардан пролетариатнинг революцион активлиги кўтарилиб бораётганлигига таянувчи сиёсий партияга томон жуда катта қадам ташлаб ўтилди.

К. Маркс, идеялар омманинг онгига сингиши билан буюк моддий кучга айланади, деб айтган эди. Лекин идеялар омманинг онгига ўз-ўзича сингмайди. Бунинг учун ишчилар синфи партияси актив иш олиб бориши керак. Фақат шу туфайлигина революцион назария оммавий пролетар ҳаракати билан қўшилиши мумкин.

Авторлар большевизмнинг шаклланишидаги асосий босқичларни кўздан кечириб Петербургдаги «Ишчилар синфини озод қилиш учун кураш союзи»нинг фаолиятини мумкин қадар тўлиқроқ

1 **К. Маркс** ва **Ф. Энгельс**нинг рус сиёсий арбоблари билан ёзишмалари, 2-нашри, Москва, 1951 йил, 179-бет.

2 **В. И. Ленин.** Асарлар. 18-том, 386-бет.

3. **В. И. Ленин.** Асарлар. 5-том, 403-бет.

кўрсатиб беришга ҳаракат қилдилар. Илмий социализмни оммавий ишчилар ҳаракати билан қўшишга В. И. Ленин раҳбарлигида янги типдаги революцион марксчи партиянинг куртаги бўлган «Ишчилар синфини озод қилиш учун кураш союзи» томонидан асос солинган эди. Бу ташкилот жуда катта тарихий аҳамиятга эга бўлди, чунки Ленин партиясининг бошланиши худди шу ташкилотдандир. Россияда социал-демократик партия тузилганлигини эълон қилган ва манифест чиқарган РСДРП I съездининг ролига муносиб ўрин берилган. В. И. Ленин бу манифестнинг асосий қоидаларига қўшилган эди. Биринчи съезд партия тарихига муҳим воқеа бўлиб кирди. «Легаль марксчиларнинг», «экономистларнинг», «бундчиларнинг» ва бошқа миллатчиларнинг оппортунизмига қарши, ғоявий ва ташкилий парокандаликни йўқотиш ва II съездни тайёрлаш учун В. И. Ленин ва «Искра» газетаси олиб борган кескин кураш кўптомли асарда кўрсатиб берилди. В. И. Ленин кўрсатиб ўтганидек илғор ишчиларнинг қаҳрамонона кучғайрати билан худди 1900—1903 йилларда «Россияда революцион пролетариатнинг оммавий партиясига асос солинди»1.

РСДРПнинг II съезди «Искра» илгари сурган ва ишлаб чиққан принципиал ва ташкилий негизларда большевистик партияни вужудга келтирди. «Большевизм, — деб ёзди В. И. Ленин, — сиёсий фикр оқими сифатида ва сиёсий партия сифатида 1903 йилдан бери яшамоқда».2

Партиямизнинг РСДРП II съездида қабул қилинган **биринчи Программаси** марксчи пролетар партиясининг изчил революцион программаси бўлди. Социал-демократик партияларнинг программалари орасида бирдан-бир шу программа социалистик революциянинг ва эксплуататор синфлар қаршилигининг бостиришнинг зарур шарти тариқасида **пролетариат диктатурасини** қўлга киритиш вазифасини равшан ва муайян қилиб қўйди. Программада партиянинг энг яқиндаги сиёсий вазифалари—чоризмни ағдариб ташлаш ва демократик ғалабаларга эришиш вазифалари ҳақида ҳам гапирилган эди. РСДРП программаси буржуа-демократик ва социалистик революцияларнинг ғалабаси учун курашда партиянинг қудратли қуроли бўлди.

Партиямизнинг шундан кейинги бутун ривожланиши **янги типдаги марксчи партияни қуришга асос қилиб олинган ленинча-искрача ташкилий принципларнинг буюк қимматга эга эканлигини** тасдиқлади. Бу принциплар оппортунизмга қарши пўлат ғов бўлди, тарихий босқичларнинг ҳаммасида бу принциплар партиямиз сафларидаги революцион марксча қарашлар ва ҳаракатларнинг бирлигини қаттиқ муҳофаза қилиб келди, партиямизнинг темир интизомини — бузғунчилар ва нифоқчилар билан курашда партиянинг жанговар қуроли бўлган темир интизомни мустаҳкамлаб келди.

Жаҳонда биринчи марксчи-ленинчи партиянинг вужудга келганлиги фақат Россия ишчилар ҳаракатининг тарихидагина эмас, шу билан бирга халқаро ишчилар ҳаракатининг тарихида ҳам тубли бурилиш бошлаб берди. Меҳнаткашларни жамиятни революцион йўл билан қайта қуриш йўлидан дадил бошлаб бора оладиган, «давримизнинг ақл-идроки, шон-шарафи ва виждони»ни ўзида гавдалантирган қудратли куч пайдо бўлди.

Тарихий жараёнда марксчи партия ўйнаши лозим бўлган жуда катта ролни ўша пайтда ошкора оппортунистларгина эмас, ҳаттоки II Интернационалнинг энг яхши кишилари ҳам тушунмаган эдилар. Ҳатто II Интернационалдаги сўл унсурлар меньшевикларга эргашиб Ленин ва большевикларни «ўта централизм»га, «бланкизм»га берилиб кетди, пролетар партиясининг роли ва аҳамиятига ортиқча баҳо бериб юборди, деб айбладилар. II Интернационалдаги сўллар большевикларнинг тарихий тажрибасини ўз вақтида ҳисобга олганларида эди, эҳтимолки, Ғарбий Европадаги ишчи партиялари биринчи жаҳон урушини анча тайёрланган ҳолда кутиб олган бўлур эдилар. 1918 йилги Ноябрь революцияси даврида Германиядаги воқеаларнинг бориши герман пролетариати учун эҳтимолки анча қулайроқ бўлган бўлур эди.

Ленин партияси **марксизм назариясининг энг мустаҳкам негизида вужудга келди, Ғарбдаги социалистик ҳаракат, шунингдек Россиядаги революцион-демократик ва ишчилар ҳаракати берган ҳамма яхши нарсаларнинг қонуний вориси ва давомчиси бўлиб қолди.** В. И. Ленин, рус марксистлари ўзларининг революцион фаолиятларини кўп миллатли мамлакатда авж олдирар эканлар, Россия ва бутун дунё халқларининг миллий озодлик ҳаракатларини жуда катта аҳамият бериб кузатиб турдилар, бу ҳаракатнинг тарихий тажрибасидан фойдаландилар.

Большевистик партия ўзи вужудга келган пайтдан бошлаб революцион ҳаракатларга аввало шунинг учун тайёр бўлиб турдики, у ижтимоий ривожланишнинг қонуниятларини, пролетариат синфий курашининг йўллари ва вазифаларини ёритиб берувчи илғор илмий назария билан қуролланган эди.

В. И. Ленин ўз революцион фаолиятининг биринчи қадамларидан бошлаб ҳаракатга қўлланма бўлган назариянинг аҳамиятини баланд кўтарди. «Танқид эркинлиги» деган сохта шиор остида марксизмнинг революцион руҳини ситиб чиқаришга уринган ревизионистларнинг ошкора ва ниқобланган ҳамлаларидан В. И. Ленин марксизм таълимотини ҳамиша ҳимоя қилди. В. И. Ленин ўлик ҳарфхўрликка, ривожланиб бораётган ишчилар ҳаракатининг, революцион ҳаракатнинг жонли масалаларини ҳал қилишда сохта марксистик доктринерликка нис-

1. **В. И. Ленин.** Асарлар, 31 том, 18-бет.

2 Шу том, 8-бет.

батан ҳам муросасиз бўлди. У назарияни практикадан, воқеликдан ажратиб қўйиш догматизмнинг илдизи деб ҳисоблади. В. И. Ленин ўз революцион фаолиятининг дастлабки пайтларидаёқ, назарияни практика билан қўшиш «социал-демократларни социалистларнинг бир неча гуруҳлари тез-тез дучор бўлиб дард чекаётган нуқсонлардан — догматизм ва сектантлик дардидан сақлайди»1 деб ёзган эди.

Россия воқелигининг энг актуал масалаларини марксизм дунёқарашига, марксча диалектик методга амал қилиб ечиб беришни В. И. Ленин ва унинг сафдошлари — большевистик партияни қурувчилар — ўзларининг вазифалари деб билдилар. Лекин Россиянинг, ундаги ишчилар ҳаракатининг проблемалари, рус революциясида синфий кучларнинг жойланиши жаҳондаги вазият билан, жаҳон капитализми ривожланишининг масалалари билан, барча халқлар озодлик курашининг истиқболлари билан жуда кўп иплар орқали боғланган эди. Шу сабабли партиянинг биринчи Программасида бундай деб ёзиб қўйилган эди: «Россия социал демократияси ўзини пролетариат жаҳон армиясининг отрядларидан бири деб ҳисоблаб, бошқа барча мамлакатларнинг социал-демократлари интилаётган пировардн мақсаднинг худди ўзини кўзлайди»2 В. И. Ленин, большевиклар рус революциясининг проблемаларини ҳал қилиш билан бутун марксизм назариясини олға сурдилар. В. И. Лениннинг назарий ва амалий фаолияти марксизм тарихида янги босқич очди. **Ленинизм — XX асрнинг, капиталистик тузум емирилаётган даврнинг, пролетариат социал революцияси ва миллий-мустамлака революциялари даврининг, социализм ва коммунизм ғалабаси даврининг марксизмидир.**

Партия ўз доҳийси ва устозидан революцион марксча-ленинча назарияга ижодий ёндошишни ва уни кўз қорачиғидай сақлашни мерос қилиб олди. Партия икки фронтда — ревизионистлардан иборат ошкора оппортунизмга қарши ва дабдабали «сўл» гаплар билан ниқобланган оппортунизмга, майда буржуа революционлигига қарши муросасиз кураш олиб бориш натижасида вужудга келди. Партия марксизм-ленинизмнинг софлигини ҳаммавақт оғишмай ҳимоя қилиб келди ва ҳимоя қилмоқда, уни гоҳ ўнгдан, гоҳ сўлдан туриб сохталаштириш, бузиш йўлидаги ҳар қандай уринишларга зарба бериб келди ва зарба бермоқда.

Партиямизнинг, янги типдаги партиянинг характерли хусусияти — **унинг халқ билан доимий алоқада бўлиб туришидир.** Ленин партияси ҳозирги жамиятнинг энг революцион синфи бўлган пролетариатнинг авангарди сифатида дунёга келиб, унинг идеологиясини акс эттириб, **бутун халқни социализмга олиб боришдек**, халқ оммасини янги ҳаётни онгли суратда яратувчиларга айлантиришдек буюк вазифани ўз олдига қўйди.

Народниклар-эсерларнинг актив «қаҳрамонлар» ва пассив оломон тўғрисидаги назариялари ҳаммавақт Ленин партиясига ёт бўлиб келган. Ленин партияси **халқни тарихий процесснинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи** деб билди. Бундан, партия атоқли шахсларнинг аҳамиятига етарли баҳо бермай келди, деган маъно келиб чиқмайди, албатта: аксинча, у раҳбарлар обрў-эътиборининг аҳамиятини анархистларча инкор қилишни ҳаммавақт қоралаб келди, чунки бундай раҳбарлар тарихий тараққиётнинг етилган эҳтиёжларини, ўз синфининг манфаатларини тўғри ифода қилсалар ва оммадан ажралмасалар, тарихда жуда катта роль ўйнашлари мумкин.

«Марксизмнинг бошқа ҳамма социалистик назариялардан афзаллиги шундаки, — деб ёзган эди В. И. Ленин, — у воқеаларнинг объектив ҳолатини ва эволюциянинг объектив боришини анализ қилишда тўла илмий ҳушёрликка асосланади ва шунинг билан бирга омманинг, шунингдек, албатта, турли синфларга бўлган муносабатни топиб, булардан фойдалана билган айрим шахс, группа, ташкилот ва партияларнинг революцион ғайрати, революцион ижоди ва революцион ташаббусининг аҳамиятини қатъий суратда эътироф қилади ва буларни, яъни илмий ҳушёрлик билан мазкур эътирофни қилишни ажойиб бир суратда бирлаштиради»3.

Большевистик партиянинг вужудга келишининг ўзи Россия ишчилар синфининг сиёсий жиҳатдан жуда етилганлигини, мазлум омманинг ўз озодлиги учун олиб борадиган революцион жанглари авангардида боришга тайёр эканлигини кўрсатди. Бизнинг партиямиз ишчи кварталларида, Петербург, Москва, Екатеринослав, Сормово, Иваново-Вознесенск, Донбасс, Урал, Боку ва бошқа саноат марказларининг фабрика ва заводларида туғилди ва вояга етди. Россиядаги қаҳрамон ишчилар синфининг, шу жумладан 70-йиллар охиридаги илк пролетар ташкилотларининг бутун тарихи, П. А. Алексеев, С. Н. Халтурин, В. П. Обнорский, П. А. Моисеенко, В. А. Шелгунов, И. В. Бабушкин, М. И. Калинин, Г. И. Петровский ва бошқа кўпгина атоқли революционер ишчиларнинг фаолияти партиямизнинг пролетар ҳаракатидаги илдизлари нақадар чуқурлигидан далолат беради.

1 **В. И. Ленин.** Асарлар, 1-том 343-бет.

2 РСДРПнинг II съезди. Протоколлар, Москва, 1959 йил, 418-бет.

3 **В. И. Ленин.** Асарлар 13 том 25-бет.

(Давоми тўртинчи бетда)

ЛЕНИН ПАРТИЯСИНИНГ РЕВОЛЮЦИОН ЙЎЛИ

(Боши учинчи бетда).

Илғор ишчилар Лениннинг «Ишчилар синфини озод қилиш учун кураш союзи»ни ташкил қилишда муҳим роль ўйнадилар, улар ленинчи «Искра»нинг актив арбоблари бўлдилар. XX асрнинг бошидан бошлаб революционер-ишчилар интеллигенция орасидан чиққан илгариги революционерлар авлодининг ўрнини эгаллай бошладилар. Чор ҳукуматининг репрессияларига дучор бўлган революцион ҳаракат иштирокчилари ўртасида ишчилар биринчи ўринни эгаллай бошладилар.

Совет Иттифоқининг Коммунистик партияси Россиядаги қаҳрамон ишчилар синфининг чинакам фарзандидир.

Иккинчи Интернационалнинг ўнг лидерлари ва рус меньшевиклари, ишчилар партияси деҳқонлар билан қизиқмаслиги керак, чунки деҳқонлар, ғирт реакцион оммадир деб ҳисоблардилар. Улар меҳнаткашларни революцияга бошлаб бормоқчи эмас эдилар, шунинг учун ҳам пролетариатнинг иттифоқчилари ҳақида қайғурмздилар. Коммунистик партия, янги типдаги партия — омма партиясидир. В. И. Ленин бу партия аъзоларини аҳолининг ҳамма қатламлари ичига кириб боришга, уларни тарбиялашга, ишчилар синфи ва унинг авангарди теварагига жипслаштиришга даъват қилди. Биринчи рус революцияси-ёқ В. И. Лениннинг, **ишчилар синфининг роли унинг аҳоли составидаги салмоғига қараганда беқиёс даражада катта ва муҳим бўлади,** деган башоратини жуда яхши тасдиқлаб берди.

В. И. Ленин Россия социал демократияси салафларининг меросини диққат билан ўрганиб ва унга муносиб баҳо бериб, Россия революцион ҳаракатида «демократик боғланишнинг» авлоддан авлодга ўтиб келаётганлигини ҳаммавақт таъкидлар эди.

У, пролетариат ҳозирги жамиятда ўзининг алоҳида мавқега эга эканлигини ва инсониятни иқтисодий ёлланма қулликдан халос қилишдаги ўзининг алоҳида оламшумул-тарихий вазифаларини бир дақиқа ҳам ёдидан чиқармай, «шу билан бирга **озодлик** учун курашнинг умумхалқ байроғини кўтаради»[1], демократия учун илғор курашчи бўлиб майдонга чиқади, деб кўрсатган эди.

Ленин партиясининг энг муҳим хусусияти — ишчилар синфи ўзининг тарихий халоскорлик вазифасини бажариши учун **ташкилотнинг** ғоят катта **аҳамиятга эга эканлигини** эътироф қилишда ҳамдир. В. И. Ленин ташкилий масалаларни партия қурилиши тўғрисидаги фан даражасига кўтарди, ташкилотнинг янги формаларини дадиллик билан ижод қилишга даъват этди. Пролетариат марксистик авангардининг ташкилоти Ленин тузган «Ишчилар синфини озод қилиш учун кураш союзи»дан бошлаб бир неча йил мобайнида революция вазифаларига мувофиқ равишда таркиб топиб ва қайта қурилиб турди. Меҳнаткашлар билан тўхтовсиз алоқа қилиб турилиши натижасида пролетар-революционернинг, халқ трибунининг, пропагандист ва омма ташкилотчисининг типи ташкил топа борди. Революцион курашнинг ҳар бир босқичида партияга ишчилар синфининг ичидан янги-янги кучлар келиб турди. Искрачилар, правдачилар каби шонли номлар революцияга янги жангчилар авлодининг келиб турганлигини, улар бир бири билан мустаҳкам алоқада бўлганлигини ва бир-бирларидан ўрганганлигини кўрсатувчи тимсолдир. Партия жуда катта тажриба тўплаб капитализм қалъасига штурм қилувчи омманинг тенги йўқ ташкилотчиси сифатида майдонга чиқди.

Буржуа ва майда буржуа шовинизмига, тор миллатчиликка, реакцион идеологияга ҳамда ирқий ва миллий мумтозлик сиёсатига қарама-қарши турувчи изчил пролетар интернационализми — Ленин партиясининг энг яхши хусусиятларидан биридир. Большевистик партия аввал бошданоқ Россия империясидаги кўпдан кўп миллатларга мансуб бўлган илғор ишчиларнинг партияси сифатида таркиб топди. У барча меҳнаткашларни социал озодликка чиқаришни ўз олдига асосий вазифа қилиб қўйиб, миллий озодлик вазифасини, халқлар тюрьмаси бўлган чоризмни тугатиш вазифасини ҳеч вақт эътибордан қочирмади.

Ленин партияси ўзининг вужудга келган кунидан бошлаб халқаро ишчилар ҳаракатининг отрядларидан бири сифатида иш олиб борди. У ўзининг бутун тарихи давомида К. Маркснинг қуйидаги кўрсатмасига амал қилиб келмоқда:

«Ўтмиш тажриба шуни кўрсатдики, турли элларнинг ишчилари ўртасида тузилиши лозим бўлган ва уларни ўзларининг озодликлари учун курашларида бир-бирларини қаттиқ қўллашга ундайдиган биродарлик иттифоқига менсимай қаралганда, уларнинг тарқоқ ҳолда зўр беришлари умуман мағлубият билан жазоланади»[2].

Коммунистик партия ўз мамлакатининг меҳнаткашларига хизмат қилишни интернационал бурчни бажариш билан чамбарчас боғлайди. Партия самодержавиега қарши кураш олиб борар экан, бу билан бутун дунёдаги озодлик ҳаракатининг ривожланишини енгиллаштираётганини яхши тушунар эди. В. И. Ленин «Россия пролетариати бутун инсониятни чор монархиясининг исходидан озод қилиш йўлида ҳеч қандай қурбонлардан тортинмайди[3] деб фахр билан гапирган эди. Мамлакатимизнинг ишчилар синфи, халқлари капитализм устига ҳамла қилиб, сўнгра янги жамият қуриб ва уни интервенция ва гражданлар уруши йилларида жаҳон империализмидан, герман фашизмининг хужумидан қаҳрамонона ҳимоя қилиб, социализм ва инсоният тараққиёти йўлида ҳар қандай қурбон беришдан қайтмади. Халқни ўз сиёсатининг тўғрилигига **ишонтира оладиган** янги типдаги марксча-ленинча партия, халқ билан яқиндан боғланган партия раҳбарлиги остидагина социализм ғалаба қилган, жаҳон социалистик системасининг бузилмас таянчига айланган мамлакат барча синовларга бардош бера олди ва жуда катта куч тўплай олди. Тарихда биринчи социалистик давлатни идора қилувчи партия бўлган Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ўзининг сиёсий ва амалий ишини ҳаммавақт жаҳон озодлик ҳаракатининг манфаатларини ҳисобга олиб туриб олиб борди. В. И. Ленин васиятларига содиқ бўлган партия **«барча мамлакатларда** революцияни ривожлантириш, қўллаш, қўзғатиш учун бир мамлакатда амалга ошириш мумкин бўлган нарсаларнинг ҳаммасини амалга оширди»[1]. Ўз кучига ва конкрет тарихий шароитга қараб ёрдам бериш формасини танлаб, чинакам интернационалистик тактика юргизиб келди ва юргизмоқда.

Худди шунинг учун ҳам бизнинг партиямиз жаҳон пролетариати ва унинг авангарди — халқаро коммунистик ҳаракат, шунингдек ер юзининг барча қитъаларидаги миллий озодлик ҳаракатининг хайрихоҳлиги ва актив мададидан фойдаланиб келди ва фойдаланмоқда.

★

Партия тарихининг **биринчи** босқичидаги партия фаолияти, унинг буржуа демократик ва социалистик революцияларда омманинг революцион курашига қилган раҳбарлиги тажрибасини умумлаштириш ва ёритиш муҳим аҳамиятга эгадир. Ўн беш йилча вақтни ўз ичига олган нисбатан қисқа бир давр ичида партия В. И. Ленин бошчилигида жуда катта назарий бойлик тўплади, пролетариатнинг синфий кураш стратегиясини ва тактикасини ишлаб чиқди ва уларни революцион жанглар ўтида синаб кўрди, марксча-ленинча назарияни ижодий ривожлантиришни ва турмушга оширишни ўрганди.

Пролетариатнинг синфий жангларида партияга ўзининг авангардлик ролини ғоят қийин ва мураккаб вазиятда амалга оширишга тўғри келди. Тинчлик йиллари уруш йиллари билан, революциянинг кўтарилиш даврлари унинг пасайиш даврлари билан, ишнинг озми-кўпми легал шароитлари шафқатсиз полиция репрессиялари билан алмашиниб турди. Партиядан ниҳоятда зийрак бўлиш, вазиятни тездан тушуниб ола билиш ва тўғри қарорлар қабул қила билиш талаб қилинди: фавқулодда эпчил бўлиш ва айни замонда сиёсий йўлни ўтказишда букилмас қатъият, фидокорона революцион қаҳрамонлик кўрсатиш зарур эди. Модомики партия ўзининг тарихий бурчига муносиб иш қилган экан, модомики у мана шу ғоят мураккаб сиёсий ва ҳарбий бўронлар шароитида, кўпдан кўп кўз илғамас тўсиқлар бўлишига қарамай, тўғри йўлдан бора олган экан, бунинг сабаби аввало шундаки, у марксча-ленинча назарияга, яъни пролетариат диктатураси учун кураш бораётган вақтда В. И. Ленин асарларида ижодий ривожлантирилган назарияга амал қилиб келди.

В. И. Ленин партияга ва омманинг революцион ҳаракатига раҳбарлик қилишдан иборат оғир амалий ишни ундан енгил бўлмаган назарий иш билан узвий равишда боғлаб олиб борди. Унинг асарларида пролетариат синфий курашининг барча энг муҳим масалаларига аниқ жавоблар берилди, партия сиёсати, партия ишининг форма ва методлари илмий жиҳатдан чуқур асослаб берилди. Биринчи рус революцияси даврида В. И. Ленин пролетариатнинг буржуа демократик революциядаги тактикасини ишлаб чиқди. Реал вазиятни эътиборга олмаган ва Ғарбий Европа намуналарига догматикларча ёпишиб олган меньшевикларга зарба бериб, В. И. Ленин революциянинг ҳаракатлантирувчи кучлари тўғрисидаги масалани: пролетариатнинг революция гегемони сифатидаги роли, деҳқонларнинг пролетариат иттифоқчиси сифатидаги роли масаласини бутунлай янгича қўйди.

В. И. Ленин меньшевикларнинг партия тактикасининг конкрет масалаларига биринчи рус революциясининг буржуа характери тўғрисидаги умумий ҳақиқатни оддийгина мантиқан ривожлантиришдан жавоб ахтариш йўлидаги уринишларини танқид қилиб, агар революция ўзининг асосий характери жиҳатидан буржуа революцияси бўлса унда либерал буржуазия гегемон бўлиши керак, деган меньшевистик мулоҳазаларни танқид қилиб, меньшевикларнинг бу қарашлари «марксизмни бузмоқ ва диалектик материализмни бутунлай масхара қилмоқдир»[2] деб кўрсатган эди.

1905 йилги революция жараёни большевикларнинг ленинча тактикасининг тўғрилигини тасдиқлади. Пролетариатнинг демократик революциядаги гегемонлиги муқаррар тарихий факт бўлди. Гарчи биринчи рус революцияси ўзининг социал мазмуни жиҳатидан буржуа-демократик революция бўлган бўлса-да, у кураш воситалари жиҳатидан, ишчилар синфининг етакчи роль ўйнаганлиги жиҳатидан пролетар революцияси эди. Шунинг учун ҳам Ленин бу революцияни буюк ва қудратли революция деб атади. Россия пролетариати 1905 йилги революциядаёқ инсониятга озодлик ва социализм учун кураш намуналарини кўрсатиб берди. Биринчи рус революцияси Октябрь революцияси олдидан қилинган чинакам «генерал репетиция» бўлди. 1905 йилда ишчи депутатлари Советлари пайдо бўлди: В. И. Ленин доҳиёна башорат қилиб бу Советларни янги революцион ҳокимиятнинг куртаклари, деб атади. 1905 йилги шонли революцион традициялар ишчилар синфининг 1917 йил октябрда ғалаба қозонишининг энг муҳим факторларидан бири бўлди.

В. И. Лениннинг буржуа-демократик революциянинг социалистик революцияга ўсиб ўтиши тўғрисидаги таълимоти социалистик революция назариясига қўшилган энг буюк ҳисса бўлди. Бу таълимот Троцкийнинг перманент революция «назарияси»га, яъни деҳқонларнинг революцион имкониятларини инкор қилувчи ва Россиядаги революциянинг ғалабасига Ғарбдаги революцияни «туртиб юбориш» воситаси сифатидагина қаровчи «назарияга» қақшатқич зарба берди. Меньшевикларнинг, буржуа-демократик революция билан социалистик революция ўртасида мамлакатда капиталистик йўлдан ривожланадиган узоққа чўзилувчи тарихий давр бўлиши шарт, деган эскирган тасаввурлари ҳам улоқтириб ташланди.

В. И. Ленин деҳқонлар ҳаракатига революцион процесснинг қудратли оқимларидан бири сифатида жуда катта аҳамият бериб аграр масалага катта эътибор берди, бутун ерни национализация қилишдан иборат большевистик программани илмий жиҳатдан асослади. Ленинча аграр программа буржуа-демократик революциянинг социалистик революцияга ўсиб ўтиши тўғрисидаги назария билан чамбарчас боғлиқ эди. Бу программа пролетариатнинг иттифоқчиси сифатида революциянинг ҳар икки босқичида деҳқонларни революцияга сафарбар қилишда катта роль ўйнади.

Биринчи рус революцияси мағлубиятга учрагандан кейин бошланган даҳшатли реакция йилларида сўнгра янги революцион кўтарилиш ва жаҳон империалистик уруши йилларида партия идеологияси, программаси, сиёсати ва тактикасига оид, унинг ташкилий негизларига оид озми-кўпми муҳим бўлган бирон масала ҳам Лениннинг назарий фикридан четда қолмади, бу фикр тез ўзгариб бораётган вазиятдан бир қадам ҳам орқада қолмасдан, балки воқеалардан анча илгари кетиб, уларнинг келгусида қандай бориши ва оқибати нима бўлишини олдиндан кўрсатиб берди. Ана шу йилларда В. И. Ленин марксизмнинг назарий асосларини буржуа идеологларининг ва ревизионистларнинг хуружларидан ҳимоя қилади, табиёт фанларининг энг сўнгги ютуқларига суяниб, марксистик философик материализмни янада ривожлантирди. У, большевикларнинг миллий масаладаги программасини назарий жиҳатдан чуқур асослаб беради ва шу билан пролетариат ўртасида нифоқ солувчи ва унинг куч-ғайратини бўшаштирувчи буржуа миллатчилигига шафқатсиз зарбалар берди. Империализм устидан ғалаба қозониш учун ишчилар синфига миллатчилик эмас, балки пролетар интернационализми керак — Лениннинг миллий масала тўғрисидаги таълимотининг асосий хулосаси ана шу эди.

Реакция вақтинча тантана қилган турли «ҳамроҳлар» марксизмдан қайтган. П. Струве каби буржуа либераллар тўғридан-тўғри контрреволюция томонига кўчиб ўтиб, чор ҳокимиятини мақтай бошлаган «халққа хизмат қилиш», «жамиятга яхшилик қилиш» деган тушунчалар устидан кула бошлаган, революцияни ва барча революцион нарсаларни ҳар қанақасига ҳақорат қилган йилларда партияни пролетариатнинг жанговар авангарди сифатида сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш вазифаси, партиянинг омма билан алоқасини мустаҳкамлаш ва кенгайтириш вазифаси айниқса кескин бўлиб турди.

В. И. Ленин партияни ёқлаб, меньшевик-ликвидаторларга қарши қаттиқ кураш олиб борди. Улар янги революцион кўтарилиш имкониятини инкор қилар, пролетариатнинг гегемонлик идеясини рад қилар, нолегал марксистик партияни тугатишни талаб қилар эдилар.

«Сўл» ликвидаторлар, астари ағдарилган ликвидаторлар, ишчи депутатларни Давлат думасидан чақириб олишни, партиянинг омма билан алоқани мустаҳкамлашига имкон берган легал ишнинг турли формаларидан воз кечишни талаб қилган отзовистлар деб аталувчи группа ҳам революция учун катта хавф эди. Отзовистлар революция тез кўтарилиб бораётган даврда Думани байкот қилишдан иборат тўғри тактикага танқидий қарамасдан, бу тактикани бутунлай бошқа шароитга, яъни курашнинг барча формаларини — легал ва нолегал формаларини қўшиб олиб бориш партияни сақлаб қолишнинг ва революцион кучларни тўплашнинг зарурий шарти бўлиб қолган вақтда ҳам қўлланмоқчи бўлдилар. Большевиклар, — деб кўрсатган эди кейинчалик В. И. Ленин — отзовистларнинг «майда буржуа революционаризми»га қарши қаттиқ кураш олиб бориб, курашнинг турли формаларини боғлаб олиб бориш тактикасини ҳимоя қилиб қолмаганларида эди, большевиклар пролетариат революцион партиясининг мустаҳкам ядросини тутиб қола олмаган ва уни 1908—1914 йилларда кучайтира олмаган бўлур эдилар. Отзовистлар Троцкийнинг бузғунчилик сиёсатини қўллаб-қувватладилар. Лекин шунга қарамай бу сиёсат мағлубиятга учради. Ленин йўлининг тарафдорлари ўнг ликвидатор — меньшевикларни ҳам, сўл ликвидаторларни ҳам Россия ишчилар ҳаракатидан суриб чиқардилар. Онгли ишчиларнинг жуда кўпчилиги Ленин йўли теварагига жипслашди.

Ленинчи «Правда» большевистик партияни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш учун курашда муҳим тарихий роль ўйнади. Большевизм вужудга келган даврда минглаб илғор ишчилар ленинчи «Искра» томонида турган бўлсалар, 1912—1914 йилларга келиб «Правда»ни ўн ва юз мингларча ишчилар ёқладилар, булар ўзларининг тийинлаб тўплаган пуллари билан чоризм зулмини ҳам, социализмга хиёнат қилган майда буржуа хоинларнинг, меньшевикларнинг конкуренциясини ҳам енгган эдилар»[1].

«Правда» ва унда босилган Ленин мақолалари биринчи жаҳон уруши арафасида Россиядаги онгли пролетариатнинг кўпчилигини ғоявий жиҳатдан чиниқтиришнинг, уни интернационализм руҳида тарбиялашнинг буюк мактаби бўлди. Партиямизнинг бузилмас пролетар базаси — Октябрь ғалабасининг энг муҳим шарти ана шу тариқа вужудга келтирилди.

Жаҳон империалистик уруши вазиятида В. И. Ленин ўзининг бир қанча асарларини уруш ва тинчлик проблемаларига бағишлайди, ишчилар синфининг ва бу синф партиясининг адолатли ва адолатсиз урушларга муносабатини белгилаб беради, империализм давридаги урушларнинг синфий моҳиятини ва сабабларини очиб беради.

В. И. Ленин пролетар партиясининг империалистик урушдаги тактик йўлини ишлаб чиқди. Ўз ҳукуматини мағлубиятга учратиш ва империалистик урушни граждан урушига айлантириш тўғрисида В. И. Ленин илгари сурган, фақат бизнинг партиямиздагина эмас, шу билан бирга жаҳондаги барча ишчи партияларига таалluқли бўлган шиорлар изчил пролетариат интернационализми руҳи билан суғорилган шиорлар бўлди.

II Интернационал партияларининг хоинлиги империалистик урушга қарши, халқлар ўртасида тинчлик учун кураш билан чамбарчас боғланган куч бўлган социализмнинг обрўйини халқлар назарида тушириб юбориш хавфини туғдирди. Рус большевиклари социал-шовинизмга қарши қаттиқ кураш олиб бориб социализм идеалларини қутқариб қолдилар. Бизнинг партиямиз шовинизм ва ренегатлик тўлқинларига бардош берибгина қолмай, шу билан бирга дадил туриб оқимга қарши борган ва шу тариқа социализм, пролетариат интернационализми ишини. II Интернационал партияларининг йўлбошчилари шармандаларча хиёнат қилган ишни қаттиқ туриб сақлаб қолган бирдан бир партия бўлди.

Лениннинг империализм тўғрисидаги таълимоти марксизмни ривожлантиришда муҳим босқич бўлди. В. И. Ленин жуда кўп фактлар ва материалларни тўплаб, империализмнинг асосий белгиларини, унинг моҳияти чириб, ўлиб бораётган капитализм эканлигини, у социалистик революциянинг арафаси эканлигини «Империализм — капитализмнинг юқори босқичи» деган китобида текширди.

В. И. Ленин капитализм империализм даврида иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан ғоят нотекис, сакраб-сакраб ривожланишини исботлаб дастлаб битта, алоҳида олинган мамлакатда ёки бир неча мамлакатда социализм ғалаба қилиши мумкин ва у айни бир вақтда ҳамма мамлакатларда ғалаба қилиши мумкин эмас деган ғоят муҳим хулоса чиқарди. Бу хулоса социалистик революция назариясини ривожлантиришда жуда катта қадам бўлди, ишчилар ҳаракати ва унинг авангардига революцион ташаббускорликни ривожлантирмоқ учун равшан истиқбол, кенг майдон кўрсатиб берди.

Уруш йилларида, айниқса 1917 йилнинг феврали билан октябри ўртасидаги қизғин ойларда Лениннинг доҳиёна ақл-заковати социалистик революция назариясини ривожлантириш устида тинимсиз ишлаб, бу назарияни янги идеялар ва қоидалар билан: революцион вазият тўғрисидаги, революцион жангларни битта мақсадга — империализмни ағдариб ташлашга қаратиш мақсадида зулмнинг турли формаларига қарши чиқаётган барча синфлар ва социал группаларнинг революцион жангларига пролетариат раҳбарлик қилиши зарурлиги тўғрисидаги, миллий озодлик ҳаракатлари социалистик революциянинг резерви эканлиги тўғрисидаги, Советлар пролетариат диктатурасининг давлат формаси эканлиги ҳақидаги, социалистик революцияни амалга оширишнинг турли формалари ҳақидаги, қўзғолон санъат эканлиги ҳақидаги ва бошқа янги идеялар ҳамда қоидалар билан бойитди. Давлат ва пролетариат диктатураси тўғрисидаги коммунистик жамиятнинг икки фазаси тўғрисидаги марксизм таълимоти янада ривожлантирилди.

Пролетариат диктатураси учун курашнинг бутун босқичида партиянинг бош стратегия вазифаси чоризмни ва капитализмни ағдариб ташлашнинг ҳал қилувчи шарти сифатида **пролетариат гегемонлигини** таъминлашдан, меҳнаткашларнинг жуда кенг табақаларини Россиянинг миллий чекка ўлкаларидаги мазлум халқларни пролетариат томонига жалб қилишдан иборат бўлди. В. И. Ленин, социал революция барча ва ҳар қандай эзилган ва норози кишиларнинг оммавий курашининг портлашидан бошқача бўлиши мумкин эмас, деб ҳисоблади. Революциянинг онгли авангарди, илғор пролетариат бу объектив ҳақиқатни ифодалаб, оммани бирлаштириши ва унинг курашини ҳокимиятни қўлга олишга ва социализмнинг ғалабасига қаратиши мумкин. Бу вазифа буржуа ва майда буржуа партияларига қарши, аввало кадетларга қарши, меньшевиклар ва эсэрларга қарши кескин ва муросасиз курашда ҳал қилина борди.

Капиталистик ёлланма қуллик тузумини сақлаб қолиш тарафдори бўлган меньшевиклар — ликвидаторларнинг революцияга қарши хоинлик қилишдан иборат бўлган позициясини фош қилиб ташлаб В. И. Ленин шуни кўрсатиб ўтдики, пролетариат «бутун халқнинг тўла демократик ўзгариш йўлидаги курашида, **барча** меҳнаткашларнинг ва эксплуатация қилинувчиларнинг золимларга ва эксплуататорларга қарши олиб бораётган курашида раҳбар, гегемон бўлмоғи лозим. Пролетариат фақат бу гегемонлик идеясини тушуниб олганлиги ва турмушга ошираётганлиги учун ҳам революцион синфдир. Бу вазифани тушуниб олган пролетарий эса қулликка қарши қўзғолон кўтарган қулдир. Ўз синфининг гегемонлик идеясини тушунмайдиган, ёки бу идеядан воз кечаётган пролетарий ўзининг қуллик аҳволини тушунмайдиган қулдир: жуда нари борганда, бундай пролетарий қулликни ағдариб ташлаш учун **эмас,** балки ўзининг қуллик аҳволини яхшилаш учун курашувчи қулдир»[1]

Марксизм-ленинизм назарияси билан қуролланган, ҳамиша омма билан боғланган партия жуда мураккаб тарихий вазифаларни дадил ва ишонч билан ҳал қила борди, ишчилар ҳаракатига тўғри йўлни кўрсатиб бериб турди. Партия вазиятдаги, синфий кучлар нисбатидаги ўзгаришларни тез пайқаб олиб, шунга мувофиқ, ўзининг тактика йўлини ишлаб чиқди, ўз ишини ташкил этиш формаларига ва методларига ижодий ёндошди, революцияни ривожлантиришнинг тинч формаларидан нотинч формаларига ўз вақтида ўтиб турди. У ижодий марксизм партияси бўлиб ўсди ва чиниқди, амалий, революцион тажриба билан бойиб борди.

В. И. Лениннинг дунёга машҳур Апрель тезисларида ва бошқа асарларида революцияни тинч ривожлантириш тактикаси порлоқ равишда ривожлантирилди. Партиямиз бу тактикани амалда синаб кўрди ва революцион кучларни тўплашда бу тактика унга ёрдам берди. В. И. Ленин пролетариатнинг ҳокимиятни тинч йўл билан қўлга олиши мумкинлигига юксак баҳо берди, бунинг учун ҳатто меньшевиклар ва эсэрлар билан вақтинча компромиссга бориш мумкин деб ҳисоблади. «Бутун дунё революцияси тарафдори бўлган, революцион методлар тарафдори бўлган большевиклар, менинг фикримча, революциянинг ана шу тинч йўл билан ривожлантирилиши учунгина — тарихда жуда кам учрайдиган ва жуда қимматли имконият учун, мутлақо кам учрайдиган имконият учун, ана шу имконият учунгина бундай компромисс таклиф қилишлари мумкин ва лозимдир»[1], деб ёзган эди В. И. Ленин. Лекин буржуазия меньшевиклар, эсэрлар билан иттифоқ бўлиб, ишчилар синфига қарши зўрлик ишлатди ва уни ҳам бунга жавобан худди шундай қилишга мажбур этди, шу тариқа революциянинг тинч ривожланиш йўлини узиб қўйди. Партия қуролли қўзғолон тайёрлашни кун тартибига қўйди.

Марксизм-ленинизм таълимоти ва партиямизнинг тарихий тажрибаси ҳозирги замон бузғунчиларининг халқаро коммунистик ҳаракатга зўрлаб қабул қилдиришга уринаётган бир ёқлама тактикаси бутунлай яроқсиз эканлигини ва бу тактиканинг моҳияти ленинизмга қарши эканлигини айниқса яққол кўрсатиб турибди. Улар парламент кураши, касаба союзлари ичида иш олиб бориш ва шулар каби синфий кураш формаларини янги тарихий шароитда янги мазмун олаётган формаларни аслини олганда инкор қилиб фақат қуролли қўзғолон тактикасинигина эътироф қилмоқдалар. Уларнинг реал вазиятни, омманинг революцион ҳаракатга тайёрлигини ҳисобга олмай, дарҳол ва ҳамма жойда революция қилишга қаратилган авантюристик йўли марксизм-ленинизм таълимотига ҳеч бир алоқаси бўлмаган йўлдир.

Революциядаги икки йўл тўғрисидаги — большевистик йўл билан меньшевистик йўл тўғрисидаги тортишув Улуғ Октябрь социалистик революциясини тайёрлаш ва ўтказиш даврида алоҳида аҳамият касб этди. Меньшевиклар, ишлаб чиқарувчи кучлар етарли ривожланмаганлиги ва пролетариатнинг сони камлиги сабабли Россия социалистик революция учун етилгани йўқ, революция биринчи навбатда Ғарбда, кўпроқ ривожланган капиталистик мамлакатларда қилиниши лозим, деб даъво қилдилар. Большевистик партия сафидаги баъзи оппортунистлар меньшевикларга ҳамоҳанг бўлдилар.

В. И. Ленин меньшевикларнинг ва уларнинг II Интернационалдаги маслакдошларининг бу важларини бутунлай пучга чиқарди. В. И. Ленин уларнинг сиёсий қўрқоқликларини, буржуазиядан ажралиб қолишдан чўчиётганликларини, уларнинг чинакам марксизм деб тасвирлаётган жонсиз догматизмини, бу догматизм ҳақиқатда антиреволюцион характерга эга эканлигини кўрсатиб бериб, шармандаларини чиқарди. Кейинроқ В. И. Ленин «Революциямиз тўғрисида» деган ўзининг машҳур асарида меньшевиклар «марксизмни ҳаддан ташқари педантларча тушунадилар, улар марксизмнинг энг муҳим томонини: худди унинг революцион диалектикасини бутунлай тушунмаганлар»[2] деб ёзди.

Пролетариат Россияда Ленин партиясининг раҳбарлигида сиёсий ҳокимиятни қўлга олганлиги инсониятнинг бутун жаҳон тарихида янги давр очди, капиталистик системанинг емирилиши ва янги дунё — социализм ва коммунизм дунёсининг қарор топишини бошлаб берди. Улуғ Октябрь социалистик революцияси Россия ишчилари синфининг — подшо судида ишчи Петр Алексеевич Алексеев сўзлаган машҳур нутқдан тортиб, Лениннинг «Ишчилар синфини озод қилиш учун кураш союзи»дан тортиб, «Аврора»дан тўп отилишига ва қишки сарой штурм қилинишига қадар ўн йиллар давомида олиб борган фидокорона, қаҳрамонона кураши билан тайёрланди. Ишчилар синфининг, халқ оммасининг революцион традициялари жаҳоннинг ҳеч бир мамлакатида шу қадар кучли ва шу қадар жонли бўлмаган эди.

Революциянинг В. И. Ленин таърифлаб берган **асосий қонуни** Октябрь революциясида ўзининг энг ёрқин ифодасини топди, бу асосий қонун шундан иборатки, жамиятнинг «қуйи табақалари» эски тартибларни истамай, мана шу эски тартибларни ўзгартирмоқ учун жангга боришга тайёр бўлиб қолган ва жамиятнинг «юқори табақалари» эскича тарзда идора қилолмайдиган бўлиб қолган, барча синфларга — эксплуатация қилинувчиларга ва эксплуататорларга дахлдор бўлган умуммиллий кризис мавжуд бўлиб турган пайтда революция рўй беради.

Октябрь революцияси Россия меҳнаткашларининг адолатли ижтимоий тузумга интилаётганлигини ифодалади. У объектив тарихий шароитларга: жаҳонда энг революцион бўлган, йирик ва энг йирик корхоналарда тўпланган, шу тариқа қуввати таққослаб бўлмаслик даражада кўпайган ишчилар синфига таянди; ишчилар синфининг революцион деҳқонлар билан иттифоқига таянди, бу эса Россия ишчилар синфини халқ кўпчилигининг иродасини ифодаловчи синф қилиб қўйди; Октябрь революцияси халқнинг империалистик урушга ва бу урушга сабабчи бўлганларга нисбатан нафратига, халқ оммасининг сулҳга интилишига таянди. Ғоявий жиҳатдан чиниққан, уюшган ва интизомли бўлган, ўз сафларида 400 мингга яқин аъзони бирлаштирган большевиклар партияси Октябрь революцияси ғалабасининг раҳбар кучи бўлди.

Жаҳон империализми фронтини нима сабабдан худди Россиянинг ўзи биринчи бўлиб ёриб чиққанлиги ва инсониятга социализм йўлини очиб берганлиги КПСС Программасида марксча изоҳлаб берилган:

«Россия империализм системасининг энг заиф звеноси ва унинг барча зиддиятлари бир тугунга тўпланган жой эди. Шу билан бирга, Россияда социализмнинг ғалабаси учун зарур шароитлар ҳам вужудга келган эди. Россия ишчилар синфи дунёда энг революционлиги, уюшқоқлиги билан фарқ қиларди ва синфий курашнинг катта тажрибасига эга эди. Ишчилар синфига илғор революцион назария билан қуролланган ва синфий жангларда чиниққан марксча-ленинча партия бошчилик қилар эди.

Большевиклар партияси ишчилар синфининг социализм учун курашини, сулҳ учун умумхалқ ҳаракатини, деҳқонларнинг ер учун курашини, Россиядаги эзилган халқларнинг миллий озодлик курашини бир революцион оқим қилиб бирлаштирди ва бу кучларни капитализмни ағдариб ташлашга йўллади.»[1]

Улуғ Октябрь социалистик революцияси бизнинг мамлакатимизни миллий ҳалокатдан ва жуда катта империалистик давлатларнинг талон-торож қилишидан қутқариб қолди.

Эксплуататор синфлар ҳукмронлиги ағдариб ташланиб, пролетариат диктатураси ўрнатилгач, партиямизнинг **биринчи Программаси бажарилди.**

Октябрь революциясининг ғалабаси инсоният тарихида туб бурилиш бўлди. Эски дунё қулади; уруш ва унинг оқибатлари натижасида вужудга келган азоб-уқубатларда янги дунё туғилди, барча реакцион кучлар, бутун ички ва ташқи контрреволюция бу янги дунёга қарши ёпирилиб кураш бошлади.

---

[1]. **В. И. Ленин.** Асарлар, 5 том: 312 бет.
[2]. **К. Маркс ва Ф. Энгельс,** Танланган асарлар, 1 том, 386 бет.
[3]. **В. И. Ленин,** Асарлар, 21 том, 16-17-бетлар.

[1]. **В. И. Ленин.** Асарлар, 3-том, 14-бет.
[2]. **В. И. Ленин.** Асарлар, 28-том 315-бет.

[1]) **В. И. Ленин.** Асарлар 33 том, 361-бет.

[1]. **В. И. Ленин.** Асарлар, 17 том 235-бет.

[1]). **В. И. Ленин.** Асарлар, том 25. 235-бет.
[2]). **В. И. Ленин.** Асарлар 33 том, 492-бет.

1. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съезди. стенографик ҳисобот, III том, 253-бет. Ўздавнашр, Тошкент.

(Давоми бор).

Бирлашган Араб Республикаси Президентининг Н. С. ХРУШЧЕВГА МАКТУБИ

Расмий визит билан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Бирлашган Араб Республикасининг Бош Министри Али Сабрий СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчевга Бирлашган Араб Республикасининг Президенти Жамол Абдил Носирнинг мактубини топширди.

Бирлашган Араб Республикаси билан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликнинг муҳим аҳамияти мактубда таъкидлаб ўтилади.

Жамол Абдил Носир бундай деб ёзади: Совет ҳукумати бошлиғининг Бирлашган Араб Республикасига қилган ва ниҳоятда таъсирли бўлган сафари, шу сафарнинг жуда катта муваффақияти ва ғоят муҳим натижалари Бирлашган Араб Республикасида, араб мамлакатларида, шунингдек Осиё ва Африка мамлакатларида ҳамон кўпчиликнинг эътиборини ўзига жалб қилмоқда.

Баланд Асвон тўғонининг биринчи навбати қуриб битказилганлиги, деб мактубини давом эттиради Жамол Абдил Носир, Сизнинг Бирлашган Араб Республикасига қилган сафарингизда энг муҳим босқич бўлди, бу тўғон ҳаёт ва тараққиёт йўлидаги инсоний меҳнатнинг гўзал ёдгорлигини мунаввар қилиб турувчи шон шуҳратга бурканди. Жаҳоннинг ҳамма томонларидан Бирлашган Араб Республикасига келаётган турли миллат ва маслакдаги меҳмонларимиз ва дўстларимиз Асвонга бориб, баланд тўғонни кўриш истагини билдирмоқдалар.

Бирлашган Араб Республикасининг Президенти баланд Асвон тўғонидек мўъжизавий натижа берган ҳамкорлигимиз келажакда бошқа шонли ишлар билан мустаҳкамланади, деб ишонч билдиради. Шу сабабдан Али Сабрийнинг ва унга ҳамроҳ бўлган делегация аъзоларининг сафари натижалари совет-араб муносабатларини ривожлантиришда сифат жиҳатидан янги босқич бўлади.

Жамол Абдил Носир, жумладан, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига тааллуқли масалалар устида Қоҳирада, Асвонда ва Искандарияда узоқ давом этган суҳбатларни ўз мактубида эслатиб ўтади. Шу муносабат билан у, Али Сабрий бошчилигидаги делегациянинг Совет Иттифоқида бўлиши программасида мамлакатларимиз ҳамкорлигининг турли соҳалари кўрсатилган, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ҳамкорлик шулардан энг муҳимидир, деб таъкидлайди. (ТАСС).

ТАСС БАЁНОТИ

18 сентябрда Тонкин қўлтиғида яна бир ҳарбий можаро юз берди. Американинг халқаро сувларда сузиб юрган иккита эсминси ўзи танимаган кемаларга қарата ўт очди. Танилмаган кемалар томонидан ҳеч қандай душманлик ҳаракатлари содир бўлмаганлиги ва Америка эсминслари фақат мазкур кемаларнинг гўё «душманлик ниятлари бор эди» деган тахминий фикрга асосланиб, ўт очганлиги мудофаа министри Макнамаранинг 19 сентябрдаги баёнотида эътироф этилади. Гўё ўша пайтда бешта нотаниш кема ўққа тутилди ва шулардан учтаси сувга ғарқ қилиб юборилди, деб хабар берилди.

Тонкин қўлтиғида юз берган айни шунга ўхшаш воқеалар АҚШ қуролли кучларининг шу йил август ойида Вьетнам Демократик Республикасининг соҳилдаги объектларига ва аҳоли яшайдиган пунктларига қарши қароқчилик ҳаракатлари қилиши учун баҳона бўлганлиги жаҳон жамоатчилигининг эсида боягидек турибди. Шу сабабдан, Тонкин қўлтиғида содир бўлган можаро тўғрисидаги хабар, бу нарса АҚШнинг мана шу районда янги агрессив ҳаракатлар қилишига бир баҳона эмасмикин, деган ташвиш ва хавотирлик туғдирди. Ханойдан хабар беришларича, Вьетнам Демократик Республикасининг ҳукумати янги можарога Вьетнам Демократик Республикасига қарши агрессия бошлаб юбориш учун баҳона топишга уриниш, деб баҳо бермоқда.

Бир нарса равшанки, Вьетнам Демократик Республикаси соҳиллари яқинидаги воқеалар ўзини ҳар қандай жойда хоҳлаган вақтида ўт очишга ҳақли деб ҳисобловчи Америка ҳарбийларининг қасддан қилган иғвогарлигими ёхуд уларнинг масъулиятсизлик билан қилган ҳаракатларининг натижасими,— бундан қатъий назар, шунга ўхшаш можаролар натижасида юз бериши мумкин бўлган оқибатлар учун АҚШ ҳукумати тўла равишда жавобгардир.

ТАССнинг 5 августдаги баёнотида кўрсатиб ўтилганидек, Қўшма Штатларга қарашли ҳарбий кемаларнинг Тонкин қўлтиғида «патруллик қилиб юриши»ни оқлаш учун ҳеч қандай асос йўқ ва бу нарса шу райондаги давлатларга нисбатан қилинаётган ошкора душманлик ҳаракатларидир. Америка 7-флоти кемаларининг Тонкин қўлтиғида бўлиши доимо кескинлик ўчоғини вужудга келтираётганлигини ҳамда тинчлик ишига таҳдид солувчи можаролар ва хатарли ҳарбий конфликтлар чиқарадиган манба бўлаётганлигини 18 сентябрдаги воқеалар яна тасдиқлаб турибди. Бу воқеалар Америка ҳарбийларининг Вьетнам Демократик Республикасига қарши ишлатаётган иғвогарликларига хотима берилсин, ўт билан хатарли равишда ўйнашишга чек қўйилсин, деган талабларнинг нақадар адолатли эканлигидан далолат бериб турибди.

Совет Иттифоқининг мўътабар доиралари ана шу иғвогарлик ҳаракатларини кескин қораламоқдалар ҳамда Американинг Вьетнам халқи ишларига аралашуви ғоят хатарли оқибатларга олиб бориши мумкин, бундай оқибатлар учун бутун жавобгарлик АҚШ зиммасига тушади, деб яна огоҳлантирмоқдалар. Вьетнам Демократик Республикаси соҳилларида ғайри қонуний равишда патруллик қилиб юришга, шу районда ҳарбий намойишлар ўтказиш ва иғвогарлик билан можаролар чиқаришга чек қўйилмоғи керак.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

Коммунизм кишисини тарбиялайлик

Илгари хабар қилинганидек, Тошкент шаҳар партия комитетининг пленуми бўлиб ўтди. Пленумда КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми қарорларининг бажарилиши ҳамда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг капитал қурилиш бўйича қарори ва Ўзбекистон ССР ҳамда Ўзбекистон Компартияси 40 йиллиги шарафига олинган социалистик мажбуриятларнинг бажарилиши ҳақидаги масалалар муҳокама қилинди.

Пленум кун тартибидаги биринчи масала юзасидан Фрунзе район партия комитетининг биринчи секретари ўрток **М. Муллаев**, «Ташавтомаш» заводи партия комитетининг секретари **И. М. Лукьянов**, шаҳар маданият бошқармасининг бошлиғи **Х. Донская** ўртоқлар ҳисобот доклади қилдилар.

— Партиямиз идеология ишининг навбатдаги вазифаларини муҳокама килган КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленуми коммунизм қурилиши кенг кўламда авж олдирилган ҳозирги даврда идеология иши савиясини ҳартомонлама ошириш муҳимлигини алоҳида таъкидлади,— дейди ўртоқ М. Муллаев. — Ана шу Пленум тарихий қарорларини ҳаётга татбиқ килиш учун астойдил интилаётган Фрунзе район партия комитети ва бошланғич партия ташкилотлари район меҳнаткашларини халк хўжалиги вазифаларини бажаришга сафарбар этиш, идеология ишини яхшилаш, уни хўжалик курилиши вазифалари билан узвий боғлаб олиб бориш, коммунистик жамият кишисини тарбиялаш борасида сезиларли ютуқларга эришдилар.

Шунинг учун ҳам район саноат корхоналарининг коллективлари шу йилнинг саккиз ойлик ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш планини анча ошириб адо этдилар. Давлатга қўшимча равишда бир неча миллион сўмлик турли хил маҳсулотлар етказиб берилди.

Районимиз корхоналари, қурилиш ва транспорт ташкилотларида социалистик мусобақанинг олий формаси бўлган коммунистик меҳнат тантанаси учун кураш тобора авж олмоқда. Беш корхона, 77 цех, 940 участка ва бригада ана шу юксак номни олишга интиляпти. Буларнинг сафида 23 мингдан ортиқ меҳнаткаш бор. 7 цех, 204 участка ва бригада коммунистик меҳнат коллективлари. 2000 дан ортиқ ишлаб чиқариш илғорлари коммунистик меҳнат зарбдори деган шарафли номни қозонишди.

Район партия ташкилотлари пропаганда ва агитация ишларининг янги формаларидан кенг фойдаланяптилар. Шу туфайли ҳам идеология ишимизнинг таъсири кучайди. Унинг ҳужумкорлиги янада ошди. Ўтган ўқув йилида партия маорифи шохобчалари ишига эътибор кучайтирилди. Бу соҳада олдинги йилдагиларга қараганда анча ўзгаришлар бўлди. Тингловчилар сони ўн минг кишига ортди. Марксизм-ленинизм назариясини мустақил ўрганувчилар сафи икки барвардан ортиқ кўпайди. Ҳаммаси бўлиб партия маорифи шохобчаларида 27 мингга яқин киши ўз билимини оширди, улардан 7044 киши коммунистдир. Пропагандистларнинг маҳоратини оширишга қаратилган жуда кўп тадбирлар кўрилди.

Районимизда раҳбар кадрларни ўқитиш борасида ҳам анчагина ишлар қилинди. Район партия-хўжалик активи мактаби ташкил этилди. Бунда корхоналар директорлари, мутахассислар, бошланғич партия ташкилотлари секретарларидан 90 киши ўз билим доирасини кенгайтирди. Корхона ва муассасалар раҳбар ходимларидан 120 киши шаҳар коммунистик қурилиш назарияси ва практикаси университети машғулотларида катнашдилар. Бундан ташқари районда совет савдоси ва умумий овқатланиш корхоналари активи мактаби ҳам ишлаб турди.

Мастерлар малакасини оширишга қаратилган тадбирлар ҳам кўрилди, дейди докладчи сўзини давом эттириб. 18 та мастерлар мактаби ташкил этилди. Бу мактаблар тингловчилари ташкилотчилик ва тарбиявий ишларни олиб бориш тажрибаси билан танишдилар. Шу туфайли ҳам кўпгина мастерлар тарбиявий ишларни олиб боришда бошланғич партия ташкилотларининг актив ёрдамчилари бўлиб қолишди.

Идеология ишини яхшилашда бундан бошқа ҳам ютуқларимиз йўқ эмас. Лекин умуман олганда бу соҳадаги ишларимиз ҳозирги давр талаблари даражасида эмас. Жуда кўп камчиликларимиз бор. Район партия комитети ва бошланғич партия ташкилотлари бундан буён ана шу камчиликларни бартараф этишга эътиборни кучайтирадилар, меҳнаткашлар кучғайратини республика ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллик юбилейи шарафига олинган социалистик мажбуриятларнинг тўла бажарилишига, йиллик планни эса 25 декабргача адо этишга сафарбар этадилар.

— Биз шаҳар партия комитети пленумига шуни зўр хурсандчилик билан маълум қиламизки, заводимиз коллективи ялпи ва товар маҳсулоти ишлаб чиқариш бўйича етти йиллик планни шу йилнинг 19 сентябрида — муддатидан бир йил-у, уч ой илгари адо этди.— дейди «Ташавтомаш» заводи партия комитетининг секретари ўрток **И. М. Лукьянов**.— Шу давр мобайнида етти йиллик планда мўлжалланганидан 4600 дона кўп прицеп тайёрланди, меҳнат унумдорлиги 69 процент ортди, маҳсулот таннархини камайтириш эвазига 819 минг сўм маблағ тежаб қолинди. Коллективимиз ишлаб чиқарган маҳсулотларни реализация қилиш давлатга 11 миллион сўм фойда келтирди.

Бундай муваффақиятга ўз-ўзидан эришилмади, албатта. Бу ютуқлар коллектив ўртасида оммавий-сиёсий, тарбиявий ишларни кенг авж олдириш, идеология ишининг янги-янги формаларидан кенг фойдаланиш, коммунизм кишисини тарбиялашга эътиборни кучайтириш, жамоат ташкилотларини бу ишга кенг жалб қилиш натижасида қўлга киритилди.

Партия ташкилоти барча оммавий-агитация ишларини завод коллективи олдида турган конкрет вазифалар билан мустаҳкам боғлаган ҳолда олиб бормоқда, барча ишчиларни маъсулиятни чуқур хис қилиш руҳида тарбияламоқда, илғорлар тажрибасини кенг оммалаштиряпти. Шунинг учун корхонамизда ишлаб чиқариш топшириқларини бажармайдиган биронта ҳам ишчи йўқ.

Идеология ишини олиб боришда айрим камчиликлар ҳам содир бўляпти. Партия комитети ва цехлардаги бошланғич партия ташкилотлари идеология ва тарбия ишларини олиб боришнинг барча форма ва усулларидан кўнгилдагидек фойдаланишмаяпти. Корхонада коммунистик меҳнат мактаблари ташкил этилмаган, «мастерлар куни» онда-сонда ўтказилади, атеистик пропаганда яхши йўлга қўйилмаган. Корхонамизда атеистик пропаганда бўйича мутахассислар ва лекторлар йўқ. Биз тайёргарлиги анча етук бўлган кишилардан атеист агитаторлар группаси ташкил этдик. Лекин уларнинг фаолиятига раҳбарлик қилишда қийинчиликларга дуч келяпмиз. Куйбишев район ва шаҳар партия комитетлари улар билан семинар ўтказишга ваъда беришган эди. Лекин бу семинар ҳамон бўлгани йўқ.

Шундан сўнг хисобот доклади қилган шаҳар маданият бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Х. Донская** шаҳардаги маданият муассасалари ходимларининг КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми қарорларини бажариш бўйича қилган ишлари ҳақида батафсил гапириб берди.

Докладлар юзасидан бошланган музокараларда биринчи бўлиб сўзга чиққан Ленин район партия комитетининг секретари ўрток **М. С. Лебединская** ўсиб келаётган ёш авлодни тарбиялаш ва атеистик пропагандани янада кучайтириш масалаларига тўхталиб ўтди. «Ташсельмаш» заводи партия комитетининг секретари **С. И. Рудюк**, Киров район партия комитетининг биринчи секретари **А. Каприелов**, шаҳар комсомол комитетининг биринчи секретари **Т. Орипов**, Тошкент шаҳар прокурори **М. Д. Рубанов**, шаҳар жамоат тартибини сақлаш бошқармаси бошлиғи **А. Т. Тошметов**, шаҳар партия комитетининг секретари **В. А. Архангельский** ўртоқлар музокарада сўзга чиқдилар.

Пленумда муҳокама қилинган масала юзасидан қарор қабул қилинди.

Юбилей объектлари тез ва соз қурилсин

Шундан сўнг пленум кун тартибидаги иккинчи масала — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг капитал қурилиш масаласи бўйича қарорларининг бажарилиши ва бинокорлик ташкилотлари коллективлари томонидан Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллиги шарафига олинган социалистик мажбуриятларнинг адо этилиши ҳақидаги масалани муҳокама қилишга ўтади. Бу масала юзасидан 4,153, 159-қурилиш трестлари бошқарувчилари **Е. П. Кириенко, М. Ҳ. Ҳамидов, И. П. Абросимов** ва 2-йўл қурилиш бошқармаси бошлиғи **Л. А. Жидановский** ўртоқларнинг докладлари тингланди ҳамда муҳокама қилинди.

Докладчилар ва музокарада қатнашган нотиқлар шуни таъкидладиларки, қурилиш ташкилотлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленуми қарорларини ва республика ҳамда Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллиги шарафига олинган социалистик мажбуриятларни бажаришда дуруст ютуқларни қўлга киритдилар. Капитал қурилиши ва шаҳарни ободонлаштириш бўйича анчагина ишлар қилинди. Қурилиш ташкилотлари, бинокорлик материаллари саноати корхоналари коллективлари шу йилнинг саккиз ойи учун мўлжалланган пудрат ишлари планини умуман шаҳар бўйича 100,1 процент адо этдилар. Шу йилнинг 8 ойи ичида шаҳар бўйича капитал маблағлар сарфлаш ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 12,7 процент ортди.

Шаҳардаги қатор саноат корхоналарида қўшимча ишлаб чиқариш қувватлари фойдаланишга топширилди. Тошкент ГРЭСида 150 минг киловатт қувватга эга бўлган иккинчи агрегат халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун ток бера бошлади. 10.5 минг ўқувчи ўрнига эга бўлган янги мактаб бинолари, 2 мингдан ортиқ ўринли болалар боғча ва яслилари фойдаланишга топширилди.

Уй-жой қурилиши соҳасида қилинган ишлар янада қувончлидир. 8 ой мобайнида шаҳарда 150 минг квадрат метрдан ортиқ турар-жой қуриб битказилди. Уларда 8 мингдан ортиқ оила ҳовли тўйлари ўтказди. Республикамиз ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллиги шарафига социалистик мусобақани авж олдираётган, қурилишни тинмай индустрлаштириш йўлидан бораётган, мавжуд машина, механизмлардан унумли фойдаланаётган қатор қурилиш ташкилотлари, шу жумладан 3-трест, «Таштрансспецстрой», «Узбекгидроэнергострой» трестлари, уйсозлик комбинати, «Энергомонтаж» бошқармаси, «Узэлектромонтаж» трестининг монтаж бошқармаси ва бошқа қурилиш ташкилотлари коллективлари саккиз ойлик планни муваффақиятли бажардилар.

Қурилишларда машина ва механизмлардан фойдаланиш яхшиланмоқда. Янги бинокорлик асбобускуналари жорий қилиняпти. Қурилиш ташкилотларини ихтисослаштириш, унинг индустрия даражасини ошириш соҳасида анча ишлар қилинди. Ана шуларнинг ҳаммаси капитал қурилишда меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича етти йиллик планида белгиланган топшириқни муддатидан бир ярим йил илгари бажариш имконини берди.

Шу билан бирга капитал қурилишни олиб бориш соҳасида катта камчиликларга йўл қўйилаётганлиги пленумда алоҳида таъкидлаб ўтилди. Кўпчилик қурилиш ташкилотларида қурилиш-монтаж ишлари давр талаблари даражасида эмас. Объектларни белгиланган муддатларда фойдаланишга топширмаслик ҳоллари ҳамон давом этяпти. Ҳатто юбилей объектлари — панорама кинотеатри, халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси, Театр майдонидаги марказий универмаг, Чилонзор массивидаги савдо маркази қурилиши жуда секинлик билан бораётир. Қурилишнинг сифати ҳам кўнгилдагидек эмас.

Бинокорлар ўртасида оммавий-сиёсий, ташкилий-тарбиявий ишларнинг яхши йўлга қўйилмаганлиги, айрим қурилиш ташкилотлари раҳбарларининг ўз зиммасидаги вазифасига масъулиятсизлик билан қараётганлиги, қурувчиларнинг куч-ғайратини белгиланган вазифаларнинг тўла ва ошириб бажарилишига сафарбар этилмаётганлиги натижасида қурилиш-монтаж ишлари топшириғи шаҳар бўйича бажарилмай қолди. Халқ хўжалик планида ишга туширилиши лозим бўлган айрим объектлар ўз вақтида қуриб битказилмади.

Бу соҳада айниқса 4-қурилиш трести коллективи катта камчиликларга йўл қўяяпти. Трест шу йилнинг саккиз ойлик пудрат ишлари топшириғини бор-йўғи 84,6 процент бажарди. 2 миллион сўмлик капитал маблағ ўзлаштирилмай қолди. 159-қурилиш трести саккиз ой мобайнида белгиланганига қараганда 837 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларини кам бажарди. Ана шу икки трестнинг кўнгилдагидек ишламаганлиги натижасида «Главташкентстрой» саккиз ойлик топшириқни 98,4 процент бажарди, холос.

Пленумда юбилей объектлари қурилишини уддалай олмаётган 4, 153, 159-қурилиш трестлари, 2-йўл қурилиш бошқармаси раҳбарлари қаттиқ танқид қилиндилар. Шу билан бирга ана шу муҳим объектлар қурилишини ўз вақтида лойиҳа-смета ҳужжатлари билан таъминланмаётганлиги қайд қилиб ўтилди.

Заказчилар ва лойиҳалаш ташкилотлари раҳбарларининг масъулиятсизлиги ҳамда бепарволиги оқибатида марказий универмаг, халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси павильони, панорама кинотеатри, Чилонзор массивидаги савдо маркази қурилишини тезлаштириш мумкин бўлмаётир. Лойиҳаларга тез-тез тузатишлар киритиляпти.

Масалан, марказий универмаг залларининг интерьерлари йил давомида бир неча марта ўзгартирилди, вентиляция қурилмалари билан ҳам худди шундай бўлди. Шу сабабга кўра санитария-техника тармоқлари қайта қуриляпти. Бунинг оқибатида аллақачонлар монтаж қилиб қўйилган бир қанча конструкциялар яна бузилди ва янгидан монтаж қилиняпти. Универмаг қурилиши охирига яқинлашаётганига қарамай унинг иш сметаси шу вақтгача тўла тахт қилинмаган. Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасини газлаштириш ишлари лойиҳаси сентябрь ойидагина тайёрланди. Тозалаш иншоотлари қуриш учун лойиҳалар ҳали тайёрланганича йўқ.

Докладчилар ва нотиқлар янги йўллар қуриш ва мавжудларини ремонт қилиш ишлари жуда ҳам қониқарсиз олиб борилаётганлигини кўрсатиб ўтдилар. «Главташкентстрой» йўл қурилиши бўйича саккиз ойлик планни бор-йўғи 93,5 процент қилиб адо этди. Тошкент шаҳар ижроия комитетининг ободонлаштириш бошқармаси янада паст кўрсаткичга эришди. У саккиз ойлик планни 88,4 процент қилиб бажарди. Республика Автомобиль транспорти ва тошйўллар министрлиги ташкилотлари эса янада қониқарсиз ишлади. Улар шаҳар кўчаларини қуриш ва ремонт қилиш бўйича юбилейгача бажариладиган ишлар ҳажмининг ярмини ҳам уддалай олмадилар. Натижада Энгельс, Хоразм, Навоий, Шота Руставели ва бошқа қатор кўчаларнинг ремонт қилиш ишлари белгиланган муддатларда тугалланмади.

Химия саноати корхоналарида қўшимча қувватларни ишга тушириш соҳасида ҳам сусткашликка йўл қўйилмоқда. Ўрта Осиё халқ хўжалик кенгашининг радио ва электротехника саноати бошқармасига қарашли пластмасса буюмлари заводида йилига 1000 тонна маҳсулот ишлаб чиқарадиган янги қувватлар ишга туширилиши кўзда тутилган эди. Аммо бу топшириқ ҳам бажарилмайдиган бўлди. Сабаб — бошқарма раҳбарлари фақатгина йилига 500 тонна маҳсулот берадиган асбоб-ускуналарни заказ қилганлар, холос. Қоғоз комбинатида шу вақтгача 4-қоғоз ишлаш машинаси комплектлаштирилмаган. Ваҳоланки, уни ишга тушириш билан комбинатда қоғоз ишлаб чиқариш йилига 10 минг тонна кўпайган бўлур эди. Ана шундай жиддий нуқсонлар айрим қурилиш, заказчи ташкилотлар раҳбар ходимларининг химия саноати объектларини бунёд этишдек жуда муҳим масалага масъулиятсизлик билан муносабатда бўлаётганликлари натижасидир.

Бу масала юзасидан бўлган музокараларда шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосари **Г. М. Саркисов**, «Главташкентстрой» бошлиғи **П. М. Репин**, Тошкент шаҳар партия комитетининг иккинчи секретари **В. С. Скребнев** ва бошқа ўртоқлар қатнашдилар. Пленум капитал қурилишни янада яхшилашга қаратилган қарор қабул қилди.

ЮБИЛЕЙГА МЕҲНАТ ТОРТИҒИ

«ТАШАВТОМАШ» ЗАВОДИ КОЛЛЕКТИВИ ЕТТИ ЙИЛЛИК МАРРАСИГА ЕТДИ

Юк ортиш майдонида бўлсангиз, ажойиб манзарага дуч келасиз. Машиналар карвонининг кети кўринмайди.

Машиналар карвонига тикилиб турасиз-у, «Ташавтомаш» заводининг қисқа тарихи кўз ўнгингизда ёрқин намоён бўлади. Бу заводни етти йилликнинг тенгдоши дейиш мумкин. Ҳа, корхона 1959 йилдан бошлаб, янги маҳсулот — пахтани қопқанорсиз ташийдиган прицепларни оммавий суратда ишлаб чиқаришга ўтиб, ўз тарихининг янги саҳифасини очди. Унинг маҳсулоти элга манзур бўлди. Шундан буён корхона юксалишда.

Етти йиллик мобайнида завод машинасозлари сермазмун йўл босиб ўтдилар. Ишчилар, конструкторлар, технологлар, мастерлар — бутун коллектив ўз кучи билан янги асбоб-ускуналар яратиш ва уларни ўрнатиш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқаришни кескин кўпайтириб, сифатини яхшилаш ва таннархини арзонлаштириш тадбирларини кўрдилар.

Корхонада янги ишлаб чиқариш корпуслари қурилди. Заводнинг асосий корпуси битказилиб, ишга туширилганлиги сабабли бу йил 25 мингта прицеп ишлаб чиқариш имкони туғилди.

Машъал корхона — «Ташавтомаш» заводи машинасозлари куни кеча катта меҳнат ғалабасини қўлга киритдилар. Улар етти йиллик учун белгиланган маррага 19 сентябрдаёқ етганликлари ҳақида ғалаба рапорти бердилар. Етти йил мобайнида пахтани қоп-қанорсиз ташийдиган 74 минг 700 та прицеп ишлаб чиқарилди. Шундан 4600 таси планга қўшимча тайёрланган. 5 йил ичида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 1958 йилдагига нисбатан 5,6 марта ортди.

Қувонадиган ери шундаки, ташавтомашчилар маҳсулот ишлаб чиқаришни кескин кўпайтириш билан бир қаторда прицепларга кетадиган меҳнат сарфиётини камайтириш, машиналар конструкциясини ва сифатини яхшилаш, уларнинг эксплуатация муддатини ошириш тадбирларини ҳам кўрмоқдалар.

Бу йил корхонада янги прицеплар ишлаб чиқарилмоқда. «2-ПТС-4-793» маркали бу прицеплар аввалги «ПТС-3-766 М» прицепларига нисбатан кўп афзалликларга эга. Уларнинг юк кўтариш қуввати бир тоннага ошди, 17 процент кўп иш бажаради. Янги прицепларнинг гарантияли муддати икки баравар ортган.

Бугун завод машинасозлари даврасида зўр шодиёна. Улар ўз меҳнатларининг ширин мевасини тотиб кўраяптилар. Бутун коллективнинг баракали меҳнати туфайли қўлга киритилди бу ютуқ. Шундай бўлса-да машъалларнинг машъали, илғорларнинг илғори, зарбдорларнинг зарбдори бўлган айрим машинасозларнинг номларини айтиб ўтмасликнинг иложи йўқ. Электр пайвандчи В. Сулаймонов, штамповкачи С. Муродов, токарь В. Шелехов, фрезерчи И. Гузченко, слесарлардан А. Чернов, Е. Шчелоков ва бошқа ўнлаб пешқадамлар бутун завод коллективининг фахридирлар.

«Ташавтомаш» коллективи катта довон ошиб ўтди. Республикамиз тўйига муносиб тухфа ҳозирлади. Машинасозлар 1966 йил ҳисобига маҳсулот берабошладилар. Янги муваффақиятлар ёр бўлсин, сизга — аҳдига вафодорларга!

Т. МИРҲОДИЕВ.

Тошкент областида 1964 йил 21 сентябргача пахта тайёрлашнинг бориши ҳақида

МАЪЛУМОТ

КОЛХОЗЛАР

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

	Колхозлар	Мавсум бошидан бери	Колхоз раиси	Партия ташкилотининг секретари	Бошқармалар
1.	Ленин номли	32,89	М. Т. Литвинов	А. Рисбоев	Бўка
2.	«Маданият»	16,08	У. Исломов	Х. Мурватов	Калинин
3.	«Правда»	14,34	Ф. Муҳсимов	Л. Маҳсудова	Калинин
4.	«Гулистон»	13,90	И. Ҳайдаров	Т. Н. Ҳамраев	Бўка
5.	Ленин номли	11,69	Х. Ҳамроқулов	М. Бегматов	Бекобод
6.	Ленин номли	11,67	Т. Нормуҳамедов	Р. Аҳмадалиев	Калинин
7.	«Ленин йўли»	11,24	Э. Усмонов	Х. Пўлатов	Ўрта Чирчиқ
8.	Охунбобоев номли	11,15	М. Рўзматов	Ш. Ҳолдурсунов	Ўрта Чирчиқ
9.	Калинин номли	9,39	А. Совғабоев	М. Раимқулов	Оққўрғон
10.	«Коммунизм»	9,20	Шин—Ден—Дик	К. Абдуғаффоров	Оққўрғон
11.	«Ленинский путь»	9,06	Эм Т. В.	Б. Боймирзаев	Юқори Чирчиқ
12.	«Партия XX съезди»	8,16	М. Ҳайитбоев	Н. Тиллаева	Бўка
13.	«Ленинизм»	8,09	И. Жўраев	С. Бобоқулов	Бўка
14.	Навоий номли	8,08	А. Отабоев	Н. Жаваков	Бекобод
15.	«Ленинобод»	8,00	Ю. Мамашаев	Я. Юсупов	Бўка
16.	Войтинцев номли	7,84	С. Бўриев	А. Қодиров	Оққўрғон
17.	«Шарқ юлдузи»	7,83	Х. Турсунқулов	Б. Султонов	Янгийўл
18.	«Коммунизм»	7,69	О. Бердиев	И. Ризақулов	Ўрта Чирчиқ
19.	«Ленинград»	7,63	Т. Эрназаров	Х. Ирисалиев	Янгийўл
20.	«Партия XIX съезди»	7,36	Г. Ҳайдаров	А. Ҳожиқулов	Бўка
21.	«Партия XXII съезди»	7,25	Р. Эгамбердиев	Б. Мавитов	Оққўрғон
22.	«Қизил Ўзбекистон»	7,20	А. Матқобилов	А. Соатов	Калинин
23.	К. Маркс номли	7,06	Х. Салимов	М. Абдуллаев	Янгийўл
24.	«Ленин йўли»	6,94	И. А. Бўрихўжаев	Х. Алауддинов	Бўка
25.	С. Раҳимов номли	6,81	У. Ҳасанов	М. Шаменов	Янгийўл
26.	«Қизил Октябрь»	6,76	Ж. Очилов	Т. Турдибоев	Янгийўл
27.	Ҳ. Олимжон номли	6,63	Х. Эргашев	Ш. Алиқулов	Оққўрғон
28.	«Озод»	6,62	Б. Сулаймонов	Х. Алишев	Оққўрғон
29.	Тельман номли	6,56	М. Қосимов	С. Ҳамдамова	Бўка
30.	Ленин номли	6,54	Н. Авазов	И. Очилов	Янгийўл
31.	«Ленинобод»	6,29	К. Эгамбердиев	М. Саидхўжаев	Оққўрғон
32.	Киров номли	6,10	Х. Асилов	А. Ҳайдаров	Калинин
33.	Калинин номли	6,09	Ем Ен—Ман	А. Болтабоев	Ўрта Чирчиқ
34.	«Октябрь 40 йиллиги»	5,94	П. Ф. Саулькин	Ю. Толипов	Янгийўл
35.	«Ленинизм»	5,68	А. Ортиқов	Т. Одилов	Янгийўл
36.	Терешкова номли	5,52	У. Ҳасанова	Ш. Валижонов	Ўрта Чирчиқ
37.	Ҳамза номли	5,51	Ю. Ҳожиматов	У. Саркенов	Бўка
38.	«Москва»	5,44	Ч. Жўраев	А. Тожибоев	Янгийўл
39.	«Коммунизм»	5,41	А. Деҳқонов	Р. Умрзоқов	Бекобод
40.	«Партия XXI съезди»	5,32	Д. Тўйчиев	Пак Ден Ен	Янгийўл
41.	«Политотдел»	5,25	Хван Ман Гим	Р. Ниёзов	Юқори Чирчиқ
42.	«Партия XIX съезди»	5,25	Ю. Файзиев	А. Чўлиев	Янгийўл
43.	К. Маркс номли	5,23	Т. Маҳтумов	Ю. Пирназаров	Бўка
44.	«Октябрь 40 йиллиги»	5,18	Х. Қаҳрамонов	Т. Тоғаев	Оққўрғон
45.	Куйбишев номли	4,73	Э. Ниёзов	Д. Журумбоев	Оққўрғон
46.	«Гулистон»	4,69	М. Тайлоқов	Д. Салимбеков	Оққўрғон
47.	«Ўзбекистон 30 йиллиги»	4,58	И. Аҳмедов	К. Йўлдошев	Янгийўл
48.	Охунбобоев номли	4,58	М. Пўлатов	А. Аҳмедов	Янгийўл
49.	«Интернационал»	4,57	К. Мамедов	Ф. Мўминов	Янгийўл
50.	Ниёзов номли	4,57	Ф. Мадалиев	Д. Ҳайиталиев	Янгийўл
51.	«Победа»	4,52	А. Бойбўтаев	Ч. Ҳошимов	Бекобод
52.	Охунбобоев номли	4,51	Х. Абдиқулов	У. Йўлдошев	Бўка
53.	Свердлов номли	4,49	А. Абдимўминов	З. Сайдимов	Бўка
54.	Жамбул номли	4,36	М. Иброҳимов	А. Холйигитов	Бўка
55.	Калинин номли	4,24	А. Абдухолиқов	Г. Югай	Бўка
56.	«Правда»	4,16	Цой И. А.	Б. Мирзараҳмедов	Юқори Чирчиқ
57.	«Коммунизм»	4,15	М. Исматов		Янгийўл
58.	Дзержинский номли	4,06	Ким И. П.	К. Эгамназаров	Бекобод
59.	Навоий номли	3,79	С. Исроилов	Ш. Камолов	Янгийўл
60.	Ленин номли	3,68	И. Исоқжонов	Ли Ю. В.	Ўрта Чирчиқ
61.	Охунбобоев номли	3,66	Н. И. Кукса	А. Аҳтанов	Оққўрғон
62.	«Коммунизм»	3,65	С. Саймаков	К. Шодмонов	Бўка
63.	«Победа»	3,64	Пак Н.	А. Ҳайиталиев	Оққўрғон
64.	«Москва»	3,64	И. Шбладзе	Х. Олтаев	Оққўрғон
65.	Ильич номли	3,58	У. Жақимбоев	И. Тошпўлатов	Бўка
66.	Куйбишев номли	3,51	М. Қўчқоров	А. Қаршибоев	Ўрта Чирчиқ
67.	Калинин номли	3,26	А. Исроилов	М. Ҳайруллин	Янгийўл
68.	Свердлов номли	3,23	У. Мусаев	Т. Усмонов	Янгийўл
69.	«Ленинград»	3,22	Т. Икромов	У. Тўлаганов	Калинин
70.	Киров номли	3,09	С. Шерматов	М. Холматов	Янгийўл
71.	Мичурин номли	3,05	Т. Каримов	Э. Расулов	Бўка
72.	«Октябрь 40 йиллиги»	2,97	Ю. Тўлаганов	Қ. Умаров	Бўка
73.	«Полярная звезда»	2,95	Ким Пен—Хван	Ким К. А.	Ўрта Чирчиқ
74.	К. Маркс номли	2,81	Югай Я. Д.	А. Жангабоев	Оққўрғон
75.	«Партия XXII съезди»	2,65	М. Абдуллаев	Ю. Дадабоев	Ўрта Чирчиқ
76.	Свердлов номли	2,55	Х. Латипов	М. Дўйсанбоев	Ўрта Чирчиқ
77.	К. Маркс номли	2,52	Цой М. Д.	И. Ибодов	Ўрта Чирчиқ
78.	Тимирязев номли	2,48	Т. Шодибеков	С. Назаров	Бўка
79.	«Северний маяк»	2,46	Эм Т. А.	Д. Я. Чап Гин	Ўрта Чирчиқ
80.	Энгельс номли	2,45	П. Ҳакимов	У. Норжигитов	Ўрта Чирчиқ
81.	Энгельс номли	2,39	Е. Шамсиев	А. Раимқулов	Янгийўл
82.	«Ўзбекистон»	2,33	Пак Ден Хип	С. Турсунов	Юқори Чирчиқ
83.	«Ленинизм»	2,17	Р. Рискулов	Р. Азимов	Оққўрғон
84.	Свердлов номли	1,85	Д. Сафаров	М. Қудратов	Оққўрғон
85.	Димитров номли	0,82	Мун Сен Ер	Т. Чепибеков	Оққўрғон
86.	Фрунзе номли	0,78	М. Эргашев	Т. Турғунбоев	Янгийўл
87.	Жданов номли	0,75	Т. Раҳмонов	Огай Де Чоп	Янгийўл
88.	Киров номли	0,39	Д. С. Михайличенко	Ким В.	Оққўрғон
89.	Энгельс номли	0,21	А. Сафаров	Ким В.	Оққўрғон
90.	«Заря коммунизма»	0,21	Хам В.	Т. Муханов	Юқори Чирчиқ
91.	Свердлов номли	0,14	Ким А. Д.	Цой Чан Хан	Ўрта Чирчиқ
92.	«Ленинград»	—	Тин Чан Ен	М. Усмонов	Оққўрғон
93.	Ленин номли	—	Кан И. К.	Пак С.	Оққўрғон

СОВХОЗЛАР

	Совхозлар	Мавсум бошидан бери	Совхоз директори	Партия ташкилотининг секретари	Қайси бошқармадан
1.	Тошкент наслчилик совхози	21,93	П. Русаков	Р. Йўлдошев	Ўрта Чирчиқ
2.	1-«Оҳангарон»	11,0	Ф. Ғуломов	Т. Жамолхўжаев	Ўрта Чирчиқ
3.	«Ғаллақудуқ»	7,14	Г. П. Гриценко	—	Ўрта Чирчиқ
4.	«Чаноқ»	6,98	И. Тўрақулов	Ш. Умиров	Бекобод
5.	«Ўртасарой»	6,67	А. Мерезниченко	В. Назаров	Ўрта Чирчиқ
6.	«Бўка»	6,64	М. Живодеров	Н. Ким	Бўка
7.	3-«Далварзин»	6,00	Б. Мирзакаримов	Ш. Худойбердиев	Бекобод
8.	1-«Оққўрғон»	5,69	Т. Набиев	К. Қоржовулов	Оққўрғон
9.	1-«Далварзин»	5,28	И. Иброҳимов	М. Олтмишев	Бекобод
10.	2-«Далварзин»	4,60	Р. Исмоилов	В. Султонов	Бекобод
11.	«Кўкорол»	4,07	К. Енгилдиев	К. Исабоев	Бўка
12.	«Халқобод» комбинати	3,83	У. Юсупов	А. Қолдибеков	Янгийўл
13.	1-«Пискент»	3,45	А. Киселёв	М. Абдуҳакимов	Бўка
14.	«Коммунизм»	2,71	Я. Баҳодиров	Т. Исломов	Оққўрғон
15.	2-«Оққўрғон»	2,44	Б. Аракелян	Х. Абдиев	Оққўрғон
16.	Киров номли	2,30	Ф. Муталов	С. Бурхонов	Ўрта Чирчиқ
17.	«ЎзССР беш йиллиги»	1,85	З. Махсумов	В. Пак	Оққўрғон
18.	2-«Оҳангарон»	—	А. Султонов	М. Давлатов	Ўрта Чирчиқ
19.	«Чиноз»	—	К. Аъзамов	Х. Исмоилов	Янгийўл

Калинин бошқармасидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Эгамназаров бошлиқ бригадасида пахта терими кун сайин қизитилмоқда. Чевар теримчи ўртоқ М. Қорабоева ҳар куни 200 килограммдан пахта териб, ҳаммага ўрнак бўлаяпти. Унинг аҳди — мавсум охирига қадар 10 тонна пахта теришдир. Суратда: ўртоқ М. Қорабоева.

С. Махов фотоси.

ЖАҲОН БЎЙЛАБ

МАМЛАКАТЛАР ОДАМЛАР ВОҚЕАЛАР

НЕМИС ХАЛҚИ МОТАМ ТУТМОҚДА

БЕРЛИН, 22 сентябрь. (ТАСС). Немис халқининг шонли фарзанди, Германия Демократик Республикасининг атоқли партия ва давлат арбоби Отто Гротеволнинг вафоти республика аҳолисини чуқур қайғуга солди. Шаҳар ва қишлоқлар мотам тутмоқда. Ҳамма жойда байроқлар эгиб қўйилган. Радио орқали мотам куйлари чалинмоқда, Отто Гротеволь сафдошларининг нутқлари эшиттирилмоқда. Газеталар Отто Гротеволнинг босиб ўтган ҳаёт йўлини тасвирловчи жуда кўп материалларни босиб чиқармоқдалар. Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгаши, Халқ палатаси, Министрлар Совети, Демократик Германия Миллий фронтининг некрологи босиб чиқарилди. КПСС Марказий Комитети, ССР Иттифоқи Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг таъзияси ҳам эълон қилинди.

Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети ва Германия Демократик Республикаси Министрлар Совети саноат корхоналари ва қишлоқ хўжалик кооперативлари коллективларидан, партия ва жамоат ташкилотларидан, немис ишчилар ҳаракати ветеранларидан, чет эл қардош партияларидан жуда кўп таъзиялар олмоқда.

Отто Гротеволнинг жасади қўйилган тобут бугун марҳум билан видолашмоқ учун Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитетининг биносига қўйилди.

Антонин Новотний Югославияда

БЕЛГРАД, 21 сентябрь. (ТАСС). Югославия Социалистик федератив Республикаси президенти, Югославия Коммунистлар союзининг бош секретари Иосип Броз Тито таклифига биноан, Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти, Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Антонин Новотний расмий визит билан бугун бу ерга келди.

СУРАТЛАРГА МУКОФОТЛАР

ВАРШАВА. Бу ерда учинчи халқаро «Интерпресс-фото» фотовиставкаси очилди. Виставкани журналистларнинг халқаро ташкилоти уюштирди. «Халқлар ўртасида тинчлик, дўстлик, ҳамкорлик» шиори остида ўтаётган виставкага 26 мамлакатдан келтирилган 400 га яқин сурат ва фоторепортажлар қўйилган.

Виставка қатнашчиларининг энг яхши асарларини мукофотлаш тўғрисида жюрининг қарори эълон қилинди. «Фожиа дарвозаси» (Освенцим концлагери ҳақида) фоторепортажи учун Адам Качковский (Польша) «Гранд» деган биринчи мукофотга сазовор бўлди. «Нилни забт этиш» деган асар учун В. Будана (СССР), «нулдан 55 градус паст» асари учун Г. Копосовга (СССР), ҳозирги Кипр ҳақидаги фоторепортаж учун Лональд Макколинга (Англия) олтин медаллар берилди.

Болгария, Венгрия, Чехословакия, Куба ва Чили фотографлари кумуш медалларга сазовор бўлдилар.

СОЦИАЛИСТИК МАМЛАКАТЛАР ДУСТЛИГИНИНГ САМАРАЛАРИ

ПРАГА. Дунайда қудратли гидроэнергетика узелини қуриш соҳасидаги тайёргарлик ишлари тугалланди. Бу узелни Чехословакия билан Венгрия биргаликда қуради. Гидроиншоотларнинг лойиҳасини чехословак, венгер ва совет мутахассислари биргаликда ишлаб чиқишган.

Жанубий Словакияда 8 та гидротурбинаси бўлган «Габчиково» номли биринчи гидроэлектростанция қурилади. «Надьмарош» номидаги иккинчи гидроэлектростанция Венгрия территориясида, Ипель дарёси қуйиладиган жойдан 12 километр нарида қурилади. Бу гидроэлектростанциялар ҳар йили камида 3.300 миллион киловатт-соат электр энергияси ишлаб чиқаради. Ана шу энергиянинг талай қисми Европадаги социалистик мамлакатларнинг энергетика системасига қўшилади. Булардан ташқари, каналлар системаси барпо этилади. Дунайнинг катта участкасида барча кемалар ана шу каналларда қатнайди. Дунайдаги каналлар Дунай бўйи пасттекислигида сув-хўжалик ишларининг негизи бўлиб қолади. Бу ерда яқин йиллар мобайнида қарийб ярим миллион гектар унумдор ерларга сув чиқариш кўзда тутилади.

ҲАМКОРЛИК КЕНГАЙМОҚДА

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши уставининг ўнинчи моддасига мувофиқ, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси бир-бирларига хатлар юбориб, шу тариқа 1964 йил 17 сентябрда Москвада Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши баъзи органлари ишида Югославиянинг иштирок қилиши тўғрисида битим тузилди.

Бу битимни тузиш тўғрисида олиб борилган музокаралар вақтида Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси ўртасида икки томонлама иқтисодий ҳамкорлик ижобий ривожланиб бораётганлиги қайд қилинди.

Бу ҳамкорликнинг тажрибаси шуни кўрсатдики, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси ўртасидаги иқтисодий алоқаларни янада ривожлантирмоқ ва мустаҳкамламоқ учун Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатларга ҳам, шунингдек Югославия Социалистик Федератив Республикасига ҳам манфаат етказиши мумкин бўлган масалалар бўйича Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаш доирасида шу мамлакатлар ўртасида кўп томонлама иқтисодий ҳамкорликни ҳам амалга ошириш мумкин ва зарур.

Шу мақсадда томонлар шундай аҳдлашиб қўйдиларки, Югославия Социалистик Федератив Республикаси Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар ва Югославия Социалистик Федератив Республикаси учун ўзаро манфаатли бўлган масалалар бўйича Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши доирасида тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик асосида ташқи савдо, валюта-молиявий муносабатлар, қора ва рангли металлургия, машинасозлик, химия саноати ҳамда илмий ва техникавий тадқиқотларни координациялаш соҳаларида ҳамкорлик қилаберади. Бу ҳамкорликни амалга оширмоқ учун Югославия Социалистик Федератив Республикасининг вакиллари Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг мана шундай масалаларни кўриб чиқадиган доимий комиссияларининг ва бошқа органларининг ишида қатнашаберади.

Югославия Социалистик Федератив Республикасининг вакиллари мазкур соҳалардаги конкрет масалалар борасида актив ҳамкорлик қилишдан ташқари иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорликнинг мана шу органларнинг мажлисларида кўриб чиқиладиган масалалари билан танишиш мақсадида Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши доимий комиссияларининг ва бошқа органларининг мажлисларида ҳозир бўлишлари мумкинлиги ҳам битимда кўзда тутилди. Шу билан бирга Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг органлари билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси экономика, фан ва техника масалаларига доир материаллар ва информацияларни ўзаро манфаатдорлик асосида бир-бирларига бериб турадилар.

Бу битимни Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг ва Югославия Социалистик Федератив Республикасининг тегишли органлари тасдиқлагунча, битим 1964 йил 14 сентябрдан бошлаб муваққат равишда кучга киради.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси ўртасида битим тузилиши Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар билан Югославия Социалистик Федератив Республикаси ўртасида иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантиришга ёрдам беради. (ТАСС).

Бирлашган Араб республикаси билан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстлик кун сайин мустаҳкамланмоқда. Бу дўстлик баланд Асвон тўғони қурилишида ва Совет Иттифоқининг бошқа ёрдамида ўз ифодасини топмоқда.

Бирлашган Араб республикасида Совет Иттифоқи ёрдами билан атом маркази ташкил қилинди. Бу Африка ва яқин Урта Шарқда биринчи атом илмий текшириш марказидир. Бу ерда атом реактори ёрдамида араб олимлари қишлоқ хўжалиги, медицина ва саноат учун керак бўлган изотопларни олмоқдалар. Бу марказда ҳозирги кунда совет олимлари ва инженерлари араб мутахассисларига яқиндан ёрдам кўрсатмоқдалар. Суратда: Бирлашган Араб Республикасидаги атом реактори марказининг биноси.

ТАСС фотохроникаси.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДА

⊙ Болгариянинг Карлово деган шаҳрида янги маданият саройи — Васил Левский номли қироатхона очилди. Бу саройни очиш тантанали маросимида Болгария Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Министрлар Советининг раиси Тодор Живков нутқ сўзлади.

Янги қироатхона 700 ўринли мажлислар залига, лекциялар залига, виставка залига, кутубхонага эга.

⊙ Бу йил Югославияда олхўридан мўл ҳосил етиштирилди. Мутахассисларнинг фикрича, олхўри ҳосили ўтган йилдагидан анча юқори бўлади. Ўтган йили эса 80 минг вагонга яқин олхўри йиғиштириб олинган эди. Югославия олхўриси халқаро бозорда ғоят манзур бўлмоқда ва мамлакатга ҳар йили 10—12 миллион доллар фойда келтирмоқда. (ТАСС).

ВАЪДА БИЛАН ДЎКОН ТЎЛМАЙДИ

Дўконнинг орқа эшиги тиқиллади. Эшик очилди. Йўлакда колхоз раиси Сиддиқ Муҳамаджонов турарди.

— Э, келсинлар, келсинлар,— ҳурмат ва эҳтиром билан кутиб олди уни дўкончи.

— Қалай ишлар тузукми,— юзларини артаркан сўради раис.

— Ёмон эмас, колхозимиз шарафини оқлаяпмиз,— жавоб эшитилди.

— Шунақа илмоқли гапинг қолмас экан-да, —ундан кўра қовун-повун сўйсангчи, юрагим ёнаман деяпти, —буюрди раис.

— Хўп бўлади.

Қовун сўйилди, раис бир тишлаб ютарини, ҳам ютмасини ҳам билмай, бўзрайиб дўкончига қаради.

— Кечирасиз, сўйгандан кейин қовун каржига шакар сепиб бериш эсимдан чиқибди, —деди дўкончи. Қайси куни бир харидор қовунларингиз шакарга ботириб ейдиган бўлибди-ку, деган эди. Эсим қурсин, сизга айтишни унутибман.

Раис сўйиқлик қовунни нарироққа суриб қўйди. Дўкончи хижолат бўлди. У кетма-кет учта қовун сўйди, раис бир тишлаб отиб юбораверди. Охири у дўкончига буюрди:

— Ахир фаросатинг борми, анави бозордан битта тузукроқ қовун олиб келсангчи.

Ана сизга, шаҳар аҳолисини ширин-шакар қовун тарвуз билан таъминлаши зарур бўлган колхоз раисининг аҳволи. Бўзчи белбоққа ёлчимас деганларича бор экан. Шу колхознинг даласида битган қовун қачон дўконга юборилса ҳафта-ўн кунлаб ётади. Харидорлар қўлга олади-ю, ташлаб кетишади. Калинин бошқармасига қарашли «Коммунизм» колхозининг Фрунзе Совет колхоз бозоридаги дўконига туширилган 1230 килограмм қовун роса 20 кундан бери прилавкани банд қилиб ётибди. Дўкон мудирининг айтишига қараганда харидорлар бугун қовун олишар экан-да, эртасига бир тилим сўйилган қовунни секингина дўконга ташлаб кетишар экан.

Раис дўконда ўтирган куни шунақа харидорлардан бири келиб қолди ва дўкончига икки оғиз гап қилди:

— Бу дейман, сотаётганингизда шакарпалак девдингиз, сўйсак бодринг палак чиқиб қолди-ку...

Бу гапни раис ҳам эшитди. Аммо бошини кўтариб ҳалиги харидорга бир нема дейолмади. Мулзам бўлганича қолаберди.

Юқорида ҳикоя қилганимиз бир колхознинг битта дўконида бўлган воқеа, умуман колхозларнинг ва «Райпишчеторг»ларнинг дўконларидаги гапларни айтадиган бўлсак, аҳвол жуда ачинарли.

Мавсум бошланишидан олдин «Ташплодоовошчторг» раҳбарлари мажлисларда, юқори ташкилотларга юборган қоғозларида шаҳар аҳолисини полиз экинлари маҳсулоти, сабзи-пиёз, мева-чева билан мўл-кўл таъминлаймиз, деб дабдабали ваъда беришган эди. Ҳозир, аҳолини шу маҳсулотлар билан таъминланиши керак бўлган кунларда ўша қоғозларда ёзилган ва мажлислардаги нутқларда кўкрак кериб айтилган қовун-тарвузни, сабзи-пиёзни, узум-олмани «Ташплодоовошчторг»га қарашли дўконларда ҳам колхозларнинг дўконида ҳам бемалол тополмайсиз. Шу ташкилотга қарашли Октябрь бозоридаги 8-магазинга 5-базадан юборилган узумнинг суви чиқиб, чиғин босиб ётибди. Яшиклардаги помидори шунчалик эзилганки, уни помидор ҳолида эмас, харидорга тамат ҳолида тавсия қилса бўлади. Қовунларида маза-матра йўқ. Мевалар бирнеча кун туриб қолгани учун сифатини йўқотган, харидорнинг таъбини хира қилади.

Октябрь район «пишчеторги»нинг раҳбарлари қовун-тарвуз пишишидан олдин «агар бизга жой топиб берилса, ҳамма ёқни полиз экинлари маҳсулоти, сабзи-пиёз билан тўлдириб юборамиз», деб керилишган эди. Уларнинг шу гапига кўра катта-катта палаткалар «пишчеторг» ихтиёрига бериб қўйилди. Тўғри, дастлабки кунларда бу палаткаларда ёзнинг нози-неъмати унча-мунча бўлиб турди. Мана ҳозир ғарқ пишиқчиликда шу палаткаларнинг бирортасида ҳам кўнгилдагидек маҳсулот йўқ. Келтирилган моллар сифатини йўқотган.

Савдо ташкилотининг ходимлари билан харидорлар ўртасида тез-тез нари-бери гап бўлиб туради. Келес пунктидан келтирилган тарвуздан харид қилган уч-тўрт киши дўкон ходими олдида ҳаққоний суратда жанжал кўтаришди. Улар ўзлари олган тарвузни шу жойда сўйиб кўришган эди оппоқ бўлиб чиқди. Улар тарвузни қайтариб беришмоқчи эди, сотувчи рад қилди. «Мен қандай мол юборилган бўлса, шундайлигича сотишга мажбурман, менинг полизим йўқ» деб туриб олди у.

Биз юқорида колхоз ва «пишчеторглар»нинг дўконларида сотилаётган молларнинг сифатсизлиги ҳақида гап юритдик. Агар шу дўконларни маҳсулот билан таъминлаш тўғрисида сўзлайдиган бўлсак масаланинг бошқа томонлари ҳам очилиб кетади. Тайёрлов органларининг ходимлари шаҳар аҳолисини дала меҳнаткашлари етиштираётган маҳсулотлар билан ўз вақтида таъминлашга яхши эътибор бермаяптилар. «Пишчеторг»ларнинг дўконларида одам маза қилиб ейдиган қовун-тарвуз кам бўлгани ҳолда Назарбекдаги пунктда 400 тоннадан ортиқ тарвуз омборларда уйилиб ётибди. Пункт ходимлари «Москва» совхозидан юборилган бир неча тонна тарвузни жой йўқ деб қабул қилмаяптилар.

Тошкент шаҳар атрофидаги колхоз-совхозлар даласига бориб кўрсангиз қувонасиз. Қовун-тарвуз, сабзи-пиёз жуда сероб бўлган. Пайкалларда бу экинлар пишиб ётибди. Аммо бозорда ва дўконларда эса шу маҳсулотлардан кўнгил истайдиган даражада тополмайсиз. Бу нарса шунинг натижасида рўй бермоқдаки, тайёрлов органлари колхоз-совхозлар билан мустаҳкам алоқада ишламаётирлар. Мавжуд транспортдан оқилона фойдаланиш ҳақида ўйлаб кўрмаётирлар.

Ҳар йилгидек бу йил ҳам мавсум бошланишидан олдин колхоз-совхоз раҳбарлари, шаҳар аҳолисини қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан таъминлашнинг мутасаддийси бўлган ташкилотларнинг бошлиқлари ҳаммани ишонтириб «биз сизларни сабзи-пиёз, картошка, ковун-тарвуз ва узум, олма билан мўл-кўл таъминлаймиз», деб катта ваъда беришган эди. Ўша ўртоқлардан қани ваъдангизга вафоларингиз, деб сўрайдиган вақт келди.

С. МАҲКАМОВ,
Ш. КУЗАНБОЕВ.

ОҚҚЎРҒОН ЯНГИЛИКЛАРИ

АЛОҚА БУЛИМИ

Войтинцев номли колхоз марказида янги алоқа бўлими қурилиб фойдаланишга топширилди. Колхозчилар алоқа бўлими хизматидан мамнун.

М. Канзафаров,

БИР АСРДАН ЗИЕД УМР

Оққўрғон ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Ленинобод» колхозининг аъзоси Қўшмурод ота Хонназаров 104 ёшга кирди. Унинг умр йўлдоши Канигул она ҳам табаррук кексалардан. К. Хонназарова 98 ёшда. Бу нуроний кексаларнинг 100 дан ортиқ невара-чевaралари бор.

Н. Тўфонов.

КИЙИМ КЕЧАКЛАР МАГАЗИНИ

Благовешченко қишлоғида тайёр кийим-кечаклар магазини очилди. Оққўрғон матлубот жамиятининг Ленин номли сельпосига қарашли бу магазин ҳамиша харидорлар билан гавжум.

Э. Отабоев.

Жазоир халқ республикаси эълон қилинган кун муносабати билан пойтахтимиз олий ўқув юртларида ўқиётган бир группа жазоирлик студентлар кечаси бўлиб ўтди. Суратда: Тошкентдаги кино ва театр ходимлари уйида ўтказилган кечада студентлар ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

Қ. Тошпўлатов фотоси.

ЎҚИТУВЧИ ПЛАСТИНКАЛАР

Тошкент граммопластинка заводи шу йил бошида 5—10 синфлар учун инглиз тилини ўргатадиган пластинка ишлаб чиқаришни ўзлаштирган эди. Бу пластинкаларни қўйиб инглизча сўзларнинг талаффуз этилиши, адабий ва жонли тилдаги сўзларни ўрганиш мумкин. Яқинда корхона коллективи олий ўқув юртлари студентлари учун мўлжалланган узоқ ўйновчи пластинкалар ишлаб чиқариш технологиясини ҳам ўзлаштирди.

Бир комплект тўртта пластинкадан иборат бўлиб, уларнинг ҳар бири 60 минутдан гапиради. Бундан ташқари ҳозирги кунда корхона цехларида немис тилини ўргатувчи пластинкалар ҳам ишлаб чиқарилаяпти. Яқин кунлар ичида улар пойтахт магазинларига сотиш учун чиқарилади.

Корхона адресига чет эллардан ҳам кўплаб заказлар келиб тушаяпти. Яқинда дўст Афғонистон миллий ашулалар ёзилган пластинкалар юборишни илтимос қилди. Коллектив Урта Осиё куй ва қўшиқларига ишқибоз бўлган афғонлар талабини қондирди. 5 мингта пластинка чет элга экспорт қилинди.

М. ЗАРИПОВ.

Кичкинтойларга совға

Октябрь районидаги Маннон Уйғур кўчасида янги 259-болалар боғчаси ва яслиси ишга тушди. Шинамгина бино 180 га яқин эркатойни ўз қучоғига олди. Боғча мудираси Бувниса Аъзамова, тарбиячилар Уғилой Йўлдошева, Маълума Усмонова, Матлуба Ғафурова, Зарифа Мўминова ва Александра Кречиналар уларни қучоқ очиб кутиб олдилар.

Кичкинтойлар қувноқ ўйнаб кулсин учун бу ерда ҳамма шароит яратиб берилган.

И. МАНСУРОВ.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

30 ТИЙИННИНГ ХОСИЯТИ

4-пул-буюм лотереяси тиражининг ўйини ўтказилганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин шу қисқа вақт ичида биргина Куйбишев районидаги марказий давлат омонат кассаси меҳнаткашларга 13 минг сўмдан ортиқ ютуқ пули тўлади.

Бундан ташқари лотерея эгалари турли хил буюмлар ҳам ютиб олишяпти. А. Иноғамов, В. Журавлев, Э. Тугов ўртоқларнинг лотерея билетларига пианино чиқди. В. И. Чутеров, Н. Кравченко, Г. Биков ўртоқлар эса «Москвич» машинаси ютди. Шу кунларда лотерея эгалари кўплаб пул ва турли хил буюмларни ютиб олишмоқда.

Х. АБДУВАЛИЕВ.

Юбилейга бағишланган фотовиставка

Ўзбекистоннинг фотожурналистлари ва фото санъати ҳаваскорлари «Етти йиллик амалда» бадиий фотография виставкасига қизғин тайёргарлик кўрмоқдалар. Бу виставка октябрь ойида пойтахтимизда очилади. У республикамиз ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллик юбилейига бағишланади.

Виставка ташкилий комитети жуда кўп фотосуратларни кўриб чиқди ва улардан энг яхшиларини танлаб олди. Фотосуратлар ичида армия студияси фото ҳаваскорларининг ҳам қизиқарли сериядаги асарлари бор.

Фотовиставка муваффақиятли чиқсин учун республикамиздаги кўп сонли фотоҳаваскорлар янада актив иштирок этишлари керак.

О. АПУХТИН.

Меҳнатчилар турнири

Самарқандда «Меҳнат» спорт жамияти Марказий совети биринчилиги учун шахмат турнири ўтказилди. Олмалиқлик мастерликка кандидат Евгений Надеждин 13 имкониятдан 11,5 очко тўплаб биринчи ўринни олди. 10 очко олган чирчиқлик мастерликка кандидат У. Ибадлаев иккинчи ўринни, 9 очко тўплаган тошкентлик биринчи разрядли ёш шахматчи Қ. Яхшибоев учинчи ўринни эгаллади. Турнир ғолиблари «Меҳнат» жамияти составида яқинда Фрунзе шаҳрида бўладиган СССР команда биринчилигида қатнашадилар.

И. БИРБРАГЕР,
шахмат композицияси бўйича спорт мастери.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

23 СЕНТЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Қизил галстук** (телевизион журнал). 18.45 — **Телевизион янгиликлар**, 19.05 — **Адабий эшиттириш** (М. Ю. Лермонтов туғилган куннинг 150 йиллиги муносабати билан). 19.25 — **Евдокия Кулемина звеносида** (ҳужжатли фильм). 19.45 — **Фарғона область пахта далаларида** (қишлоқ хўжалик ходимлари учун). 20.05 — **Тожик куйлари.**

20.45 — **Эшиттиришлар программаси.**

Рус тилида: 20.55 — **Телевизион янгиликлар**, 21.10 — **Ўзбекистон далалари «маликаси»** (ўзбек фильмлари фестивали). 21.30 — **Бекобод шаҳри гуллаб-яшнайди**, 21.50 — **Яшил махлуқ** номли телевизион бадиий фильмининг 5-серияси.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.10 — **М. Ю. Лермонтов туғилган куннинг 150 йиллиги олдидан** (мактаб ўқувчилари учун). 18.50 — **Соҳил** (ҳужжатли фильм). 19.10 — **Хоразм шеърлари** (ёзувчи блокнотидан). 19.35 — **Тошкент янгиликлари**, 19.45 — **Малий театр ва унинг усталари** (ҳужжатли фильм).

Ўзбек тилида: 20.40 — **Сифат ва рентабеллик учун** (саноат ходимлари учун). 21.00 — **Доим йўлда** (ҳужжатли фильм). 21.20 — **Тошкент янгиликлари**, 21.30 — **Қўрқоқ** (бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 23/IX да **Риголетто**, 24/IX да янги спектакль **Хоразм қўшиғи.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА—23/IX да **Хатарли йўл**, 24/IX да **Номус.** Спектакль кеч соат 8 да бошланади.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 23/IX да **Жон қизлар**, 24/IX да **Икки билагузук.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА:

Енгил ҳаёт — «СПУТНИК», «ЎЗБЕКИСТОН», «ВАТАН», «ИСКРА» (кундуз ва кечқурун).

Хабер фотоси — НАВОИЙ номли, «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 6 гача).

Темир ниқоб (1 ва 2-серия) — «ИСКРА» (кеч 7 яримдан).

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
25 сентябрда
1964/65 йил

ҚИШКИ МАВСУМИ ОЧИЛАДИ

ЎЗБЕК ЦИРКИ УСТАЛАРИНИНГ ТОМОШАЛАРИ

Бадиий раҳбари — Ўзбекистон ССР халқ артисти **Обиджон Тошкенбоев.**

Томошалар давомида Ўзбекистон ССР халқ артисти **Акром Юсупов** раҳбарлигида қизиқчилар группаси қатнашади.

Томоша кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!
«РЕМТОЧМЕХ» КОМБИНАТИ УСТАХОНАЛАРИДА
гарантия муддати бўлган ҳар хил марка

СОАТЛАР
РЕМОНТ ҚИЛИНАДИ

Ремонт ҳақи ўртача 15 процент камайтирилган.

«ТАШГОРГАЗ» ТРЕСТИ
шаҳар газ хўжалигига доир слесарлар тайёрлайдиган
ҚИСҚА МУДДАТЛИ
КУРСГА

Ўрта мактабнинг камида 8- синфи ҳажмида маълумоти бўлган ёшларни 18 ёшдан тортиб

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Қабул қилинганлар стипендия билан таъминланади.

Курсга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни тақдим қиладилар: паспорт, ҳарбий билет (ҳарбий хизматга муносабати бўлганлар учун), меҳнат дафтарчаси ёки турар жойдан справка, 2 та фотокарточка.

Ўқиш 1 октябрдан бошланади.

Фрунзе район, Богдан Хмельницкий кўчаси, 59-а уй, 1-хонада кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин. Телефон 5-17-95.

ЎЗБЕКИСТОН ТРАКТОР ЙИҒУВ ЗАВОДИГА

токарлар, зубофрезерчилар, фрезерчилар, шлифовкачилар, заточниклар, пармаловчилар, электросваркачилар, металлсозлик станокларининг наладчиклари, йиғувчи слесарлар, ремонтчи слесарлар, электромонтёрлар, тракторчилар, юкчилар, шоферлар, ёрдамчи ишчилар, шогирдлар

КЕРАК

Завод ишчиларни ўз транспортида: Келес станцияси, Паркент бозори, Қорасув, Оқтепа томонларига етказиб беради.

Ёлғиз кишилар ётоқ билан таъминланади.

Тошкент шаҳар, Уста Ширин кўчаси, 117-уйда кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин (10, 11, 14, 43-автобус, 6-троллейбуснинг «Трактор йиғув заводи» остановкаси).

«ОРГРЭС»
ЎРТА ОСИЁ БЎЛИМИГА

ичдан ёнар двигателларни билган теплотехник инженерлар ва механик инженерлар, химик-аналитик (30 ёшгача эркаклардан бўлиши исталади)

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Сельмаш кўчаси, 26-уй, телефон 6-02-46 (3, 8, 16, 21, 26-автобус, 4-трамвайнинг «ТашМИ» остановкаси.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Радиоэшиттириш ва телевидение Давлат комитети «Сўнгги ахборот» редакциясининг редактори Абдулла Пўлатовга онаси

Ҳамида ТУРСУНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан таъзия билдиради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 11214. ИНДЕКС 64695. Нашр. № 1836.